

ขอบเขตของความรับผิด

ความเบื้องต้น

เป้าหมายของบทนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการแสวงหาคำตอบต่อปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำละเมิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น เมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแล้ว จึงจำต้องพิสูจน์อีกชั้นหนึ่งว่าความเสียหายประเภทใดบ้างที่จำเลยต้องรับผิดชอบ วิธีการนี้เป็นการพิสูจน์ตามแบบฉบับที่ใช้ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี คือต้องพิสูจน์ในขั้นแรกว่า การกระทำของจำเลยในความเป็นจริง เป็นเหตุของความเสียหายหรือไม่ (Cause in Fact) ถ้าเป็นก็จะต้องพิสูจน์ในขั้นที่สองว่า จำเลยต้องรับผิดชอบในขอบเขตของความเสียหายระดับไหน (Legal Cause) เหตุผลของความจำเป็นต้องพิสูจน์ในขั้นที่สองเพราะในทางทฤษฎีเมื่อมีการกระทำละเมิด ความเสียหายที่ปรากฏตามขึ้นมาจะไม่มีทางสิ้นสุด การที่จะให้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ความคิดอันนี้เข้าที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ลอร์ด ไรท์ (Lord Wright) โลกกล่าวว่า "ไม่มีใครที่สามารถตัดใช้คำสั่งใหม่ทดแทนอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อความเสียหายในทุกกรณีอันสืบเนื่องมาจากการกระทำละเมิด" ² แต่อย่างไรก็ตามมีไซหมายความว่า ความรับผิดเพื่อความเสียหายอาจจะถูกจำกัดได้ตามอำเภอใจในบางครั้งผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาตามที่ควรจะเป็น เพราะการกำหนดขอบเขตของความรับผิดนี้ต้องสอดคล้องกันวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด โดยทฤษฎีทั่วไปของ ความรับผิดในกฎหมายละเมิดปัจจุบัน ขอบเขตของความรับผิดจะต้องถูกกำหนดเสียก่อนจะสามารถช่อมแซมความเสียหายเพื่อให้เกิดความ

¹ Fleming, The Law of Torts, p. 179.

² ลอร์ด ไรท์โลกนาวไว้ในคดี Liesbosch Dredger (Owners) v. S.S.

Edison (Owners) 1933 A.C. 449, 460.

มั่นคงต่อการก้าวร้าวโดยจงใจ (Intentional Aggression)¹ ซึ่งกฎหมายจะพยายามอย่างเต็มที่ที่จะกำหนดให้ผู้ที่ก่อความเสียหายจะต้องทำให้สถานะของสิ่งที่ถูกกระทำละเมิดกลับคืนจึงเดิมเหมือนกับที่รับ ก่อนที่จะยอมก่อนที่มีการกระทำผิดก่อให้เกิดความเสียหายที่เป็นหลักของ "การชดเชยในทางสินไหมทดแทนตามธรรมชาติ" (Natural Restitution)² แต่ขอบเขตของความรับผิดชอบนั้นไม่อาจขยายไปถึงหลักของกฎหมายแห่งโทเวียคริสเซีย (1923) มาตรา 406 ซึ่งรอสโค พาวนด์ (Roscoe Pound)³ เรียกว่า "การพาดำเนินโดยไม่ได้ตั้งใจ" (The Involuntary Good Samaritan) ดังมีบทบัญญัติว่า "ในสถานการณ์หนึ่ง ... บุคคลใดก่อความเสียหายไม่มีหน้าที่ซ่อมแซมความเสียหาย แต่กระนั้นศาลอาจจะบังคับให้ผู้นั้นซ่อมแซมความเสียหายได้โดยขึ้นอยู่กับสถานะทางทรัพย์สินของผู้นั้นและมูลค่าที่ละเมิดควาย" ที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบเศรษฐกิจการเมืองในสหภาพโซเวียตแตกต่างกับของเรา ความกึกในการกำหนดขอบเขตของความรับผิดในระบบกฎหมายของเรามีอาจก้าวไปถึงขนาดที่ความรับผิดออกไปโดยสิ้นเชิงแก่การกระทำของจำเลยเป็นเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของศาล การกำหนดความรับผิดนั้นเป็นเรื่องของนโยบายทางกฎหมายละเมิดที่จะสร้างความสมดุลแห่งความเป็นธรรมระหว่างปัจเจกชนและสังคม ซึ่งการพิจารณากำหนดขอบเขตของความรับผิดนี้มีความผูกพันกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด ลักษณะการกระทำของจำเลยอันกระทำต่อความมั่นคงทางสังคม สันติภาพและสามัญฐานึกของคนทั่วไป และประเภทของการกระทำละเมิดซึ่งเป็นการรับผิดเพื่อการกระทำของตนเอง โฉมใจหรือประมาทเลินเล่อ การรับผิดโดยไม่มีความคิด (Non-Fault Liability) คือการรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นซึ่งจำเลยมีความผูกพันเป็นนิติบุคคล (Vicarious Liability) และความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) ฉะนั้นขอเขียน

¹ Pound, "Causation," : 4.

² Freund, "Remoteness of Damage in German Law," : 512.

³ Pound, Jurisprudence, p. 509.

ต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์วิธีกำหนดขอบเขตของความรับผิดโดยพิจารณาเชื่อมโยง
กับสิ่งเหล่านี้ ก็จะได้อธิบายในลำดับแรกถึงแนวความคิดในทางทฤษฎี ลำดับต่อมาว่า
ด้วยเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎี ส่วนสุดท้ายเป็นเรื่องจุดหักเหความสัมพันธ์
ระหว่างการกระทำและผล

1. แนวความคิดทางทฤษฎี

ในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีผลโดยตรง (Direct Consequence Theory)
และทฤษฎีเล็งเห็นผล (Foreseeability Theory) มาวิเคราะห์อย่างละเอียด
วิเคราะห์สองทฤษฎีนี้เป็นที่รู้จักกันและใช้อย่างแพร่หลายทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย
จารีตประเพณีและในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบประมวลบางประเทศ เช่นประเทศสวีเดน
ไทย คำนิยามของทฤษฎีการกระทำและความเชื่อของนักวิชาการบางคนก็ใช้ป้อนใช้ในทฤษฎี
หนึ่งในสองทฤษฎีนี้เพื่อกำหนดขอบเขตความรับผิดของคู่ละเมิด แต่อย่างไรก็ตามทั้งสอง
ทฤษฎีก็มีข้อบกพร่องเป็นจำนวนมาก งานวิเคราะห์ต่อไปนี้จะ เป็นแนวทางที่จะเสนอความ
คิดเห็นใหม่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพที่สูงกว่าของทฤษฎีหนึ่งและความพยายามในการ
ลดบางจุดอ่อนของทฤษฎีนี้

1.1 ทฤษฎีผลโดยตรง (Direct Consequence Theory)

1.1.1 ประวัติของทฤษฎี

ทฤษฎีผลโดยตรงได้ใช้กันมานานที่เกี่ยวทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีต
ประเพณีและประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เพราะง่ายต่อการไม่ คคลีอันมีชื่อเสียง
โด่งดังของประเทศอังกฤษที่ใช้ทฤษฎีนี้โดยตรงคือ Re Polemis ในปี ค.ศ. 1921
คดีนี้ถือเป็นแนวบรรทัดฐานของศาลอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ศาลตัดสินในคดี
นี้ก็มีนักกฎหมายวิชาการเห็นจำนวนมากทั้งที่เห็นด้วยและคัดค้าน ในที่สุดในปี ค.ศ.
1961 ศาลไค้ตัดสินคดีโด่งดังมากอันเป็นการกลับหลักเดิมคือคดี The Wagon Mound

1 ฎรายละเอียดของคดี หน้า 47.

โดยให้เหตุผลถึงเห็นผล¹ แต่ก็มิใช่หมายความว่าตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบันศาลได้ใช้เหตุผลถึงเห็นผลเป็นหลักในการแก้ปัญหาคำถามขอบเขตความรับผิดชอบของจำเลย เพราะในระหว่างหลังจากนั้นมีคดีจำนวนไม่น้อยที่ศาลได้กลับไปใช้เหตุผลโดยตรง ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นปรากฏการณ์หลายประการในวิธีการของศาลในการแก้ปัญหาดังที่แน่นอนอย่างหนึ่งคือ การใช้เหตุผลโดยตรงในคดีบางประเภทอาจนำไปสู่การตัดสินของศาลที่ประสิทธิภาพดีกว่าการใช้เหตุผลอื่นในทางตรงกันข้ามในคดีบางประเภทก็ไม่อาจใช้เหตุผลโดยตรงได้เลย² การใช้หรือไม่ใช้ของทนายในสถานการณ์เฉพาะใด ๆ จะโลกดาวในรายละเอียดต่อไป

1.1.2 สาธารณคดีของทนาย

1.1.2.1 คำนิยาม

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 เป็นต้นมา จากคำสรุปของบรรณานุกรมของศาสตราจารย์เซอร์ เพอร์ซี วินฟิลด์ (Sir Percy Winfield) ได้สรุปว่า ผลโดยตรง (Direct Consequence) หมายถึง ผลทางกายภาพอันสืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลย ผลนั้นยังถือว่าเป็นผลโดยตรงแม้ว่าวิญญูชนไม่สามารถเห็นผลที่เกิดขึ้นนั้น ผลทางกายภาพ (Physical) หมายถึงผลที่คิดตามมาอย่างแน่นอนโดยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นกฎเกณฑ์ของโลกโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าวิญญูชนจะสามารถเห็นผลเช่นนั้นหรือไม่³ นอกจากนี้แมคไลน (McLaughlin) ยังได้กล่าวจากทัศนะที่ว่า ผลโดยตรงหมายถึง ผลอันสืบเนื่องมาจากการกระทำของ

¹ กราฟละเอียดของคดี หน้า 58 - 60.

² คาร์ทและโฮโนเรได้เขียนหนังสือชื่อ Causation in the Law ความคิดของเขาโดยสรุปจากหนังสือเล่มนี้ เขาสนับสนุนทฤษฎีผลโดยตรง ซึ่งเป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะเขาเขียนหนังสือเล่มนี้ในปี ค.ศ. 1959 ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งกว่าอีกเพียงสองปี คือในปี ค.ศ. 1961 เขาอาจเปลี่ยนความคิดก็ได้เพราะเขาจะได้เห็นการตัดสินคดี The Wagon Mound ซึ่งได้รับการยอมรับจากนักกฎหมายจำนวนมาก

³ Pound, "Causation," : 12.

จำเลยโดยที่ยังไม่มีผลถึงใจ ๆ เข้ามานำรถชน¹ ซึ่งบางครั้งผลโดยตรงอาจจะมีลักษณะเป็นผลอันไม่น่าจะเกิดขึ้น (Improbable Consequence)² ซึ่งจำเลยทอรับผิดชอบทั้งสิ้นจากหลักที่ว่า "ผู้ใดที่ไ้เริ่มก่อสิ่งใดขึ้นไว้ ผู้นั้นจะทอรับผิดชอบในสิ่งที่เขาได้เริ่มนั้น"³ ดังปรากฏตัวอย่างใน Smith's Case⁴ ขอเท็จจริงปรากฏว่าหญิงหม้ายไ้ขับพองเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการตายของสามีเพราะอุบัติเหตุในโรงงาน ในขณะที่เกิดอุบัติเหตุสามีของเธอไ้ทำงานในทางการที่จ้างในโรงงานของจำเลยโดยทำหน้าที่รับโลหะในถึงหลอมเหลว แต่ด้วยความประมาทเลินเล่อของจำเลยเศษโลหะไ้กระเด็นออกมาจากถัง เป็นเหตุให้ริมฝีปากของลูกจ้างไ้รับบาดเจ็บ มองภายนอกจะเห็นว่ามีแผลที่ไ้รับเล็กน้อยมาก แต่ต่อมาภายหลังกลับกลายเป็นโรคนะเร็งซึ่งไม่มีใครรู้จักมาก่อน และในที่สุดก็ตาย สาเหตุที่สืบให้โทษกระนั้นไ้ เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงสืบเนื่องมาจากการละเมิดของจำเลย⁵

1.1.2.2 แนวความคิดพื้นฐานในการกำหนดความรับผิดชอบในผลโดยตรง

คว่ำความเชื่อในหลักการเยียวยาตามธรรมชาติ (Natural Restitution) ผู้ละเมิดทอกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ผู้เสียหายไ้กลับสู่สภาวะปกติเสมือนหนึ่งไม่มีการกระทำละเมิด และทอหลักที่ว่า ใครเป็นผู้เริ่มก่อสิ่งใดขึ้น ผู้นั้นทอรับผิดชอบในสิ่งที่เขาได้เริ่มนั้น ฉะนั้นเมื่อเกิดความเสียหายใด ๆ อันสืบเนื่องมาจากการละเมิดโดยแท้ ผู้ละเมิดมีหน้าที่ทอชดเชยความเสียหายใด ๆ อันสืบเนื่องมาจากการละเมิดนั้นให้หมดสิ้นไปโดยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ไ้ว่าความเสียหายอันสามารถคาดเห็นหรือไม่ หรือไม่ว่าความเสียหายนั้นจะสืบเนื่องออกมาในขอบเขตกว้างขวางเพียงไร

¹ McLaughlin, "Proximate Cause," : 160.

² Ibid., p. 163.

³ Ibid., p. 164.

⁴ Smith v. Leech Brain & Co., Ltd. (1962) 2 Q.B.405, 3All E.R.1159.

⁵ ขอเท็จจริงในลักษณะนี้ถ้าวินิจฉัยโดยทฤษฎีไ้แจ้งเห็นผลก็จะวินิจฉัยออกมา

หรือเป็นความเสียหายอันผิดปกติ (Abnormal) ซึ่งก่อให้เกิดทฤษฎีของความรับผิดชอบคือ Pain Skull Rule หรือ Egg - Shell Rule มักมีข้อโต้แย้งอยู่เสมอว่าโดยการใช้ทฤษฎีผลโดยตรงจะทำให้ผู้ละเมิดรับภาระในความเสียหายมากเกินไปเกินสมควร ซึ่งในที่สุดจะต้องมีการเลือกว่าจะโยนบาปเคราะห์บางส่วนให้แก่ใครระหว่างผู้ละเมิดซึ่งกระทำการอันเป็นความผิดและเป็นภัยต่อปัจเจกชนและต่อสังคม กับผู้เสียหายที่บริสุทธิ์ ไม่มีใครปฏิเสธที่จะเข้าข้างผู้เสียหายและในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดภาระต่อผู้ละเมิดรับภาระในความเสียหายไปเต็มจำนวน ซึ่งแน่นอนก็คงเป็นเรื่องของการกำหนดขอบเขตความรับผิดโดยใช้ทฤษฎีผลโดยตรง ในความรู้สึกของสามัญชนไม่อาจยอมรับการปฏิเสธความรับผิดของคนชั่วร้ายที่ประมาทเลินเล่อเข้าไปชนคน เกิดคนที่มีความรู้ทางธุรกิจสูง เป็นผู้จัดการธนาคาร หรือเป็นผู้ช่วยการโรงพยาบาล เป็นเหตุให้ผู้เสียหายเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจในปริมาณที่สูงซึ่งผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบต่อปริมาณของความเสียหายที่สูงเหล่านั้นเต็มจำนวน จะอ้างว่ามีความรับผิดขอบเพียงการขาดรายได้ของคนธรรมดาไม่ได้

1.1.2.3 การสิ้นสุดของความเสียหายที่อยู่ในขอบเขตของความรับผิด

โดยความผิดทางทฤษฎีผลสืบเนื่องมาจากการกระทำละเมิดของจำเลยไม่อาจสิ้นสุดลงได้ ซึ่งความเชื่อในเรื่องนี้เป็นจุดโจมตีต่อทฤษฎีผลโดยตรงอย่างรุนแรง เพราะอาจทำให้ความรับผิดของจำเลยอาจไม่มีที่สิ้นสุดซึ่งเป็นไปไม่ได้ในทางกฎหมาย ความไม่สิ้นสุดของความเสียหายนั้นจะเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมนั้นไม่อาจมีผู้ใดให้คำจำกัดความที่ชัดเจนได้ แต่สิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันคือ ความเสียหายที่สืบเนื่องต่อมาอย่างไม่มีการสิ้นสุดนั้นมักจะมีเหตุอื่นเข้ามาแทรกซ้อนไม่ว่าจะเป็นเหตุที่เข้ามาแทรกซ้อนเพราะแรงกระตุ้นจากการละเมิดของจำเลยหรืออาจจะเป็นเหตุอิสระ ในประเด็นนี้ศาสตราจารย์ บีเอล (Beale) ได้เสนอความคิดว่า "จำเลยมีความรับผิดเพื่อการกระทำของมนุษย์ทั้งหมดที่เขาได้กระทำให้มีการกระทำขึ้น" 1 ความคิดนี้ทำให้เชื่อว่าศาสตราจารย์

¹ Beale, "The Proximate Consequence of an Act," : 653.

ปีเอลมีความคิดที่จะให้จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อปลดโดยตรงอันเกิดจากการละเมิดทั้งหมด ความคิดนี้ไคถูกวิจารณ์เป็นอันมาก ศาสตราจารย์เอ็ดเกอร์ตัน (Edgerton) กล่าวว่า เป็นเรื่องที่ไร้สาระมากในความเชื่อเช่นนั้น พร้อมกันนี้เขาได้ยกตัวอย่างคดีที่น่า หัวเราะโดยยึดแนวความคิดของปีเอลขึ้นมาวินิจฉัย ก็ทำให้พิได้รับปากเจ็บ เป็นเหตุ ให้พิเป็นชู้กับพยาบาลขณะที่เขากำลังได้รับการรักษาบาดแผลซึ่งทำให้เอชสามีของ พยาบาลโกรธมาก เอชขับรถพุ่งเข้าชนพีขณะที่กำลังออกจากโรงพยาบาล ถ้าโดยความ คิดของปีเอล ก็ต้องรับผิดชอบต่อการบาดเจ็บครั้งแรกและครั้งที่สองจากการชนของ เอช ค่าย¹ ซึ่งในความรู้สึกของสามีชู้ยอมเห็นว่าเป็นค่าตอบแทนที่ผิด ก็ควรจะรับผิดชอบเพื่อการ บาดเจ็บครั้งแรกของพีเท่านั้น แต่จะมีอะไร เป็นเครื่องชี้ราคาว่า แผลโดยตรงที่สืบเนื่อง มาจากการละเมิดของจำเลยจะสิ้นสุดตรงไหน เพื่อที่จะกำหนดความรับผิดชอบของจำเลย ได้ ญูหนานี้จะไคกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.2.3.1 ผู้เสียหายกลับมาอยู่ในภาวะที่ปลอดภัย²

เมื่อจำเลยกระทำละเมิดก่อให้เกิดคนเหตุแห่งอันตรายและมีเหตุการณ์มา ทำให้เกิดความเสียหายสืบเนื่องกันไปดังนี้ คนเหตุที่ก่อให้เกิดอันตรายในเบื้องต้นนั้น จะต้องมีเวลาสุกฤทธิ์สั้นอ่านาจลงเวลาหนึ่ง กล่าวคือ ช่วงแห่งภัยที่จำเลยก่อให้เกิด ขึ้นนั้นอาจจะเสื่อมสูญหมดสิ้นลง ทั่วใจทุกผู้ของเสียหายเองกลับเข้าสู่ฐานะอันปลอดภัย เป็นปกติเช่นเดิม เมื่อสภาพเป็นอยู่เช่นนี้แล้ว หากว่ามีเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ไม่ไคเกิดจาก การกระทำหรือละเว้นของจำเลยโดยตรงมาทำ ความเสียหายแก่ใจทุกแล้วตงนับว่า ความเสียหายในชั้นหลังนี้เป็นความเสียหายที่แตกต่างเหตุ เช่น จำเลยตีศีรษะใจทุก ใจทุกไปใส่ยาที่โรงพยาบาล ใส่ยาแล้วใจทุกเดินออกมาจากโรงพยาบาลมาถูกรถทับ เช่นนี้ เห็นว่าการที่รถทับใจทุกไม่ใช่ผลโดยตรงของการละเมิด เพราะในขณะที่ใจทุก เดินออกมาจากโรงพยาบาลนั้น ใจทุกจะไคถูกจำเลยตีศีรษะมาแล้วหรือไม่ก็อาจจะถูก

¹ Edgerton, "The Law of Torts", : 211.

² ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายอังกฤษว่าด้วยลักษณะสัญญาและละเมิด (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2479), หน้า 151.

รอดภัยไต่อยู่นั่นเอง และจะว่ากรณีที่จำเลยคดีนี้กระทำให้โจทก์ต้องมานำโรงพยาบาล
จนถูกรถชนนั้นก็เป็นที่เถียงกันได้ว่า โจทก์จะเดินไปไหน ๆ ก็อาจจะถูกรถชนอยู่ได้นั้น
เอง ความเสียหายที่โจทก์ได้รับอันเนื่องมาจากกรณีนั้นเห็นว่าเป็นความเสียหายอันไกล
กว่าเหตุ แต่การุญคดีเป็นอีกอย่างหนึ่งคือ เมื่อโจทก์ถูกคดีนี้แล้ว เห็นว่ามากแฉกที่
กลายเป็นฆาตกรรมก็เป็นผลของการละเมิดโดยตรง ความเสียหายที่โจทก์ได้รับจึงไม่
ใช่เป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ ผลที่ทำให้เกิดปัญหาที่ยากในเรื่องความเสียหาย
ไกลกว่าเหตุ นั้น โดยมากเกิดจากการที่มีคนเหมาทำความเสียหายขึ้นใหม่ เนื่องจาก
การกระทำหรือละเว้นของโจทก์เอง หรือของบุคคลภายนอกที่มาเสริมต่อการกระทำ
หรือละเว้นของจำเลย สำหรับการกระทำหรือละเว้นของโจทก์เองนั้น ถ้าเป็นผลเนื่อง
มาจากการกระทำหรือละเว้นของจำเลยโดยตรงแล้ว จะถือว่าเป็นความเสียหายที่ไกล
กว่าเหตุไม่ได้เสมอไป มีคดีตัวอย่าง *The City of Lincoln*¹ เรื่องจำเลยชนเรือ
โจทก์โดยประมาทเดินเล่อทำให้เข็มทิศกับแผนที่เครื่องเดินเรือในเรือโจทก์หาย นาย
ท้ายเรือโจทก์ก็พยายามเดินเรือเข้าท่าตามความสามารถเท่าที่จะทำได้ แต่เพราะ
เหตุที่ไม่มีเข็มทิศและแผนที่จึงเดินเรือไปเกยฝั่งเสียหาย ทักสินว่าความเสียหายเช่นนี้
ไม่ใช่ความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ แม้เหตุอันไกลซึ่งทำให้เกิดความเสียหายเช่นนี้จะ
เป็นเพราะเหตุเดินเรือของนายท้ายเรือโจทก์ก็จริง แต่เขาก็ได้ทำตามความสามารถ
เท่าที่จะทำได้ หากว่าจำเลยไม่มาทำให้เข็มทิศและแผนที่หายเสียแล้ว เรือโจทก์คง
จะเดินไปสู่ท่าโดยปลอดภัย โดยเหตุเช่นนี้จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ

ถ้าหากว่าข้อเท็จจริงในคดีนี้เช่นนั้น เช่นจำเลยประมาทเดินเล่อโดน
เรือโจทก์เสียหายเล็กน้อยพอที่จะเดินเรือไปได้โดยปลอดภัย แต่นายท้ายเรือโจทก์เกิด
ความเสียใจที่ถูกโดนจึงกินเหล้าเมาสุราแล้วพาเรือไปโดนหินโสโครกเข้าเกิดความ
เสียหายขึ้นเช่นนี้ เห็นว่าเป็นเรื่องความเสียหายไกลกว่าเหตุ ความเสียหายที่เกิดขึ้น
จะเรียกว่าเป็นผลโดยตรงของความประมาทเดินเล่อของจำเลยไม่ได้ เพราะแม้เรือ
จำเลยจะโดนเรือโจทก์แล้วก็จริง แต่ได้ทำ ความเสียหายเพียงเล็กน้อย เรือโจทก์

¹ (1914) 15 F.D.R. 30; 11 L.J.P.1; 62 L.T.49; 33 N.R.345.

ตกอยู่ในฐานะปลอดภัยที่จะแล่นไปสู่ฝั่ง เหมือนยังว่ามีไม้ความเสียหายอย่างใดเกิดขึ้น หากแต่นายเรือโจทก์เมาสุราขึ้นเอง เรือโจทก์จึงได้รับความเสียหาย ความเสียหายเป็นผลโดยตรงของการเมาสุราเช่นนี้ จะเรียกกรองให้จำเลยรับผิดไม่ได้

1.1.2.3.2 มีเหตุอิสระอื่นเข้ามาแทรกซ้อน

โดยทฤษฎีผลโดยตรง ความรับผิดของจำเลยสิ้นสุดลงเมื่อความเสียหายสืบเนื่องมาจากเหตุอิสระอื่นเข้ามาแทรกซ้อน¹ เพราะความเสียหายที่สืบเนื่องต่อกออกไปนับแต่มีการกระทำแทรกซ้อนมิใช่มีเหตุมาจากการละเมิดของจำเลยแล้ว แต่เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการปรากฏขึ้นของเหตุอิสระซึ่งอาจจะเป็นการกระทำของผู้เสียหายเอง บุคคลที่สามหรือเหตุการณ์ทางธรรมชาติ ถึงแม้ตัวอย่างที่ตัดสินในประเทศอังกฤษ คดี *Liesbosch Dredging v. S.S. Edison*² ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ภัยความประมาทเลินเล่อของเอคิสัน เรือไลส์บอสส์ เทรคเกอร์จึงจมลง โดยเหตุที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของเรือไม่มีเงินพอที่จะซื้อเรือขุดใหม่ในราคาถูกลง และโจทก์มีความจำเป็นที่จะต้องทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจึงต้องเช่าเรือขุดลำอื่น และในที่สุดโจทก์ก็ได้อาศัยเรือลำนั้นในราคาแพงกว่าปกติ โจทก์ได้เรียกร้องให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามราคาจริงที่เขาซื้อเรือ ศาลวินิจฉัยว่า ราคาเรือที่โจทก์จ่ายมาลดเกินไปนั้นเป็นผลมาจากเหตุอิสระและเหตุภายนอก (An Independent and Extraneous Cause) ความยากจนของโจทก์ไม่มีความสัมพันธ์กับการประมาทเลินเล่อของจำเลย และอยู่นอกเหนือเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะคุ้มครองให้ ภัยเหตุผลนี้ศาลจึงให้ค่าสินไหมทดแทนตามราคาของตลาดของเรือขุดลำใหม่ซึ่งถ้าจำเลยไม่ขาดเงินก็สามารถซื้อได้

แต่อย่างไรก็ตามขอให้สังเกตว่า เหตุอิสระที่เข้ามาแทรกซ้อนนั้นเป็นเหตุอิสระที่แท้จริง มิใช่เป็นเหตุอื่นอันเกิดมาจากแรงกระตุ้นของการกระทำของจำเลย³ ปัญหาในเรื่องนี้จะไกลด่าอย่างละเอียดอีกครั้งในส่วนที่ว่าด้วยจุดตัดความสัมพันธ์

¹ James, *General Principles of the Law of Torts*, p. 35.

² *Liesbosch Dredging v. Edison* (1933) A.C. 442, (1933) All

ER. 111.

³ *McClellan v. State*, "Independent Cause," : 169.

ระหว่างการกระทำและผล (บทที่ 4 ข้อที่ 3)

1.1.2.3.3 ความยาวนานของเวลาไม่ทำลายความสัมพันธ์
ระหว่างการกระทำและผล

ถึงแม้ว่านับแต่เวลากระทำละเมิดของจำเลยล่วงเลยมาเป็นระยะเวลาอัน
แลวกก็ตาม แต่จำเลยยังไม่กลับเข้าสู่สภาวะอันปลอดภัยตามเดิม หรือมิไ้มีเหตุอิสระ
ใด ๆ เขามาแทรกซ้อน เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำ
ของจำเลยแม้ห่างกันชั่วช่วงเวลาก็ตาม ถือว่าเป็นผลโดยตรงที่จำเลยต้องรับผิดชอบ
ในความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะการกระทำที่เป็นอันตรายอันมีเหตุมาจากจำเลยนั้น
บางครั้งมันมีใ้ก่อให้เกิดความเสียหายในทันที แต่มันกำลังรอให้เกิดเงื่อนไขอื่นมาประสาน
กันอย่างมีพลังเพียงพอจึงจะเกิดแรงผลักดันให้ความเสียหายปรากฏขึ้นซึ่งอาจจะกิน
ระยะเวลาอันยาวนาน การก่อสร้างตึกที่มีโครงสร้างอันมั่นคงหมายอาจจะต้องรอเวลาถึง 20 ปี
กว่าที่มันจะพังทลายลงมาก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายและทรัพย์สิน เหตุผลอีก
ประการหนึ่งคือ แม้ว่าการกระทำของจำเลยใ้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในทันทีแต่โจทก์
แต่ความเสียหายมีใ้สิ้นสุดลงในทันที แต่มันใ้ให้โจทก์อยู่ในภาวะของอันตรายต่อไปอีก
ซึ่งอาจจะเกิดความเสียหายซ้ำเติมขึ้นมาอีกแม้ว่าเวลาไ้ล่วงเลยมานานนับแต่เวลากระทำ
ละเมิดของจำเลยแลวกก็ตาม คดีในประเทศเยอรมัน ศาลไ้เคยตัดสินว่า จำเลยเจ้า
ของเหมืองแร่ไ้กระทำการโดยผิดกฎหมายซุกเจาะหลุมในระหว่างปี ค.ศ. 1867 -
1877 นับแต่นั้นมาประมาณ 40 ปี คือในปี ค.ศ. 1908 โจทก์ไ้ทำเหมืองหินปูนลึกลง
ไปเรื่อย ๆ จนไปทะลุกับหลุมที่จำเลยซุกไว้โดยผิดกฎหมาย นำจากหลุมของจำเลยไ้
ไหลเข้ามาท่วมเหมืองของโจทก์ไ้รับความเสียหาย ศาลวินิจฉัยใ้ให้จำเลยต้องรับผิดชอบ
ในความเสียหายที่เกิดขึ้น แม้เวลาจะไ้ล่วงเลยมานานนับแต่การกระทำของจำเลยอัน
ผิดกฎหมายที่ก่อให้เกิดสภาวะที่เป็นอันตรายขึ้น และศาลพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า
โดยลักษณะของการทำเหมือง โจทก์จะต้องซุกลึกลงไปเรื่อยในที่สุดต้องไปทะลุกับจุดที่
จำเลยทำเอาไว้ถึงโจทก์ไม่สามารถรู้มาก่อนว่ามีหลุมเช่นนั้นอยู่ อีกคดีหนึ่งศาลเยอรมัน

โคกคัสตินว่า ในปี ค.ศ. 1903 จำเลยโดยประมาณเดินเลี้ยวเข้ากระแทกโจทก์ตกลง และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเขาจำเป็นต้องใส่ขาเทียม อีก 22 ปีต่อมาคือ ปี ค.ศ. 1925 โจทก์ตกลงอีกครั้งอันเป็นผลมาจากความลำบากในการเดินด้วยขาเทียมเป็นเหตุให้ เขาได้รับบาดเจ็บอีก จำเลยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความบาดเจ็บในครั้งหลัง นี้ด้วย¹

1.1.3 ข้อวิจารณ์

โดยที่ทฤษฎีผลโดยตรงได้รับการยอมรับในศาลทั้งในประเทศระบบกฎหมาย จารีตประเพณีและในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบประมวลในการชี้ขาดความสัมพันธ์ ระหว่างการกระทำละเมิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น จะสังเกตเห็นว่าในคำพิพากษามักจะปรากฏคำว่า ผลโดยตรง อยู่เสมอ แต่ในบางครั้งศาลก็ประกาศอย่างชัดเจน เหมือนกันว่าทฤษฎีนี้ไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เป็นคู่กรณีได้ เช่น การประกาศ ในปี ค.ศ. 1961 คดี The Wagon Found (No. 1)² และต่อมาในปี ค.ศ. 1966 คดี The Wagon Found (No. 2)³ แต่กระนั้นก็ตามภายหลังจากนั้นศาลก็คงยังใช้ ทฤษฎีผลโดยตรงอยู่บ้างในบางกรณี สิ่งนี้ย่อมแสดงข้อเท็จจริงว่าทฤษฎีผลโดยตรงมีทั้ง ข้อดีและข้อเสีย ทั้งจะใคร่อธิบายต่อไป

1.1.3.1 ข้อดี

1.1.3.1.1 สามารถใช้ได้ง่าย

การกำหนดขอบเขตของความรับผิดชอบของจำเลยเพียงแต่พิจารณาว่า การกระทำของจำเลยในความเป็นจริง (Cause in Fact) เป็นเหตุของความเสียหาย

¹ R.G.S. 30-119, S. 206; 5. 12. 1927.

² Overseas Transport (U.K.) Ltd. v. Harbours Dock and Engineering Co., Ltd. (1961) 1 All E.R. 1000.

³ Overseas Transport (U.K.) Ltd. v. The Miller Steamship Co. Ltd., Ltd. (1966) 1 All E.R. 1000.

หรือไม่ ถ้าใช้กัทธิจรรยาผลเสียหายที่สืบเนื่องมาทั้งหมดอันเป็นผลโดยตรงนับแต่เวลาที่จำเลยทำละเมิดซึ่งจำเลยต้องรับผิดชอบทั้งหมด เว้นแต่จะมีการแทรกแซงโดยเหตุอิสระภายนอก การกำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนในลักษณะเช่นนี้ง่ายในการคำนวณปริมาณของความรับผิดยิ่งกว่าการคำนวณโดยใช้ทฤษฎีเล็งเห็นผล (Foreseeability) ซึ่งจะตองคำนวณความรับผิดเฉพาะความเสียหายที่คาดเห็นเท่านั้นและมีความยากลำบากมากในการคำนวณเพราะเกิดจากระดับของความคึกในเรื่อง "การคาดเห็น" ที่ไม่แน่นอน

1.1.3.1.2 สามารถแก้ปัญหาความเสียหายที่ไม่สามารถคาดเห็น โคอันซัคคอสามีญุสำนักที่จะปลดปล่อยจำเลยไปจาก ความรับผิด

การกระทำละเมิดของจำเลยบางครั้งเกิดพฤติการณ์อันผิดปกติที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอันไม่มีใครสามารถคาดเห็นได้ (Unforeseeable Damage) ซึ่งในความรู้สึกของคนธรรมดาเห็นว่าควรจะต้องให้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เราไม่อาจจะหึงใหญ่เสียหายทองหนทุกขุทรมานอยู่กับความเสียหายตามลำพังโดยไม่มีการเยียวยาทางกฎหมาย เพราะเหตุในความเป็นจริง การกระทำของจำเลยเป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย ถ้าไม่มีการกระทำของจำเลยความเสียหายก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ทางเลือกระหว่างผู้ละเมิดกับผู้เสียหาย กฎหมายยอมที่จะเลือกเข้าข้างผู้เสียหาย ซึ่งบริสุทธิ ศาลในสหรัฐอเมริกาได้เคยตัดสินไว้ว่า ขณะที่โจทก์กำลังทำงานอยู่บนสะพาน โดยความประมาทเลินเล่อของจำเลยโคซิบ โองพุ่งเข้าชนราวสะพานอันเป็นซุกที่ห่างจากโจทก์ทำงานอยู่ประมาณ 60 ฟุต การชนทำให้เกิดการสั่นสะเทือนไปทั้งสะพานทำให้ไม้ที่โซงคเสาเอาไว้กระเด็นออกไป เสางจึงประกบเข้าหากันหนีบเอาขาของโจทก์ปรากฏชัดแจ้งว่า จำเลยไม่รู้ถึงการโซหรือการมีอยู่ของไม้ที่โซงค แต่จำเลยก็ต้องรับผิดชอบลักษณะของการละเมิดของจำเลยในการชนโดยปกคิยอมทำให้คนที่อยู่บนสะพานบาดเจ็บจากการล้มลงหรือบางที่สามารถเล็งเห็นได้ว่า โจทก์อาจจะกระเด็นตกไปในน้ำ แต่ไม่มีใครสามารถคาดเห็นได้ว่าโจทก์จะถูกเสานีบขาเอาไว้จนได้รับบาดเจ็บในลักษณะ

เช่นนั้น ย่อมเห็นได้ว่าศาลได้ใช้เหตุผลโดยตรงมาวินิจฉัยคดี¹

1.1.3.2 ขอเสีย

1.1.3.2.1 ความไม่แน่นอนของความคิกรวมบอกของทฤษฎี

มีข้อสงสัยกันมากกว่า อะไรคือ "ผลโดยตรง" มีขอบเขตขนาดไหน และแตกต่างกับ "ผลโดยอ้อม" อย่างไร (Indirect Consequence)² แท้ที่จริงคำว่า "ผลโดยตรง" เป็นคำที่มีความหมายเข้าใจง่ายและสามารถนิยามออกได้ในทันที แต่ในข้อเท็จจริงบางกรณีก็เกิดปัญหามากในการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ เพราะของแน่นอนว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการละเมิดของจำเลย ถ้าเป็นผลโดยอ้อม จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่มีใครสงสัยเลยว่า การที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บที่ศีรษะจนกระทั่งไหลกราวเป็นผลโดยตรงจากการตีของผู้ละเมิด แต่ต่อมาผู้เสียหายถึงแก่ความตายในโรงพยาบาลเพราะไม่ได้รับการดูแลรักษาเนื่องจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอยู่ในระหว่างน้กหยุดงาน ความตายของผู้เสียหายเป็นผลโดยตรงหรือผลโดยอ้อมจากการตีของผู้ละเมิด? ผู้ละเมิดขับรถชนเด็กโดยประมาท เกิดลมลงไปที่ขาคือ ความบาดเจ็บของเข็เกิดเป็นผลโดยตรงจากการละเมิดอย่างแน่นอน แต่ในทันทีที่นั้นผู้ละเมิดขับรถหนีไปอย่างรวดเร็ว ตำรวจซึ่งอยู่ในเหตุการณ์พอดีขับรถติดตามไปอย่างกระชั้นชิด บังเอิญโชคร้ายรถตำรวจพลิกคว่ำที่ทางโค้ง เป็นเหตุให้ตำรวจสองคนถึงแก่ความตาย ความตายของตำรวจเป็นผลโดยตรงหรือผลโดยอ้อมจากการกระทำละเมิดของจำเลย

1.1.3.2.2 ความยากลำบากในการกำหนดจุดสิ้นสุดของความเสียหายอันถือว่าเป็นผลโดยตรง

แม้ว่าไม่มีหลักในการพิจารณาจุดสิ้นสุดของขอบเขตความเสียหายโดยจากการที่ผู้เสียหายกลับมาสู่สภาวะปกติ หรือมีเหตุที่อิสระเข้ามาแทรกซ้อนซึ่งลักษณะ

¹ DeLorenzo, "Private Cause," 135.

² A. L. L. L., A. Introduction to French Law, p. 213;

Phillips, "Introduction to French Law," De Droit Civil, p. 474 - 475.

ทั้งสองประการนี้ในบางครั้งก็ยากที่จะชี้ชัดข้อเท็จจริงว่าอยู่ในลักษณะประการใดแน่ อันเป็นเหตุให้ขอบเขตความเสียหายสิ้นสุดลง กรณีที่ศาลมีความสงสัยในการตัดสิน ศาลมักจะยื่นอุทธรณ์จากผู้เสียหายอันเป็นผลให้คำพิพากษาในบางคดีขยายขอบเขตออกไปมากจนเป็นที่สงสัยในความถูกต้อง ศาลในประเทศเยอรมันได้เคยวินิจฉัยคดีดังปรากฏข้อเท็จจริงว่า คำวินิจฉัยที่ศาลโดยมีกฎหมายบังคับเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บ ผู้เสียหายถูกนำส่งโรงพยาบาลและต่อมาผู้เสียหายถึงแก่ความตายด้วยไขหวัทใหญ่ซึ่งเกิดจากการระบาศของไขหวัทใหญ่ในโรงพยาบาล ศาลสูงสุดของเยอรมันถือว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำละเมิดของคำวินิจฉัยกับความตายด้วยไขหวัทใหญ่ในโรงพยาบาล คดีนี้คู่เหมือนกับศาลได้ใช้ทฤษฎีผลโดยตรงที่ไกลออกไปมาก

1.1.3.2.3 ผู้ละเมิดอาจต้องรับผิดชอบมากเกินไป

ในคดีธรรมดาแม้ไม่มีใครมีปัญหาที่ถกเถียงกันถึงความไม่เป็นธรรมถ้าให้จำเลยรับผิดชอบต่อทฤษฎีผลโดยตรง แต่ในคดีที่มีลักษณะพิเศษก็มีเหตุภายนอกอันมีปกติที่ซ่อนตัวอยู่แล้วพร้อมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรง หรืออาจเป็นเหตุที่อยู่ในตัวของผู้เสียหายอยู่แล้ว เช่นกรณีผู้เสียหายมีความอ่อนแออันมีปกติเป็นโรคโลหิตไหลไม่หยุด โรคกระดูกเปราะ กระโหลกศีรษะบาง เป็นต้น การประมาทเลินเล่อกระทำต่อผู้เสียหายเพียงเบา ๆ ย่อมเป็นผลให้ถึงตายได้ รถของผู้เสียหายจอดอยู่หน้าบ้าน บังเอิญใต้ท้องรถมีท่อส่งแก๊สที่ฝังอยู่ใต้ดินรั่วออกมา คนร้ายขับรถเข้าไปเพื่อที่จะขโมย เมื่อหมุนกุญแจเพื่อคิดเครื่อง เกิดประกายไฟที่โคสตาร์ทเป็นเหตุให้เกิดการจุดระเบิดของแก๊สที่รั่วในบริเวณนั้นรถจึงถูกไฟไหม้ เปลวเพลิงโผล่พุ่งขึ้นมาไหมบ้านของผู้เสียหายอีกควยเล็กเล็ก ๆ สองคนหนีออกมาไม่ทันจึงตายอยู่ในกองเพลิง โดยทฤษฎีผลโดยตรง ความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากคำวินิจฉัยละเมิดของคนร้ายเป็นผลโดยตรงที่คนร้ายเข้าไปขโมยรถต้องรับผิดชอบ นาย ก. คองการชานาย ข. จึงเอาระเบิดไปวางไว้ที่ประตูห้องนอน ฉานาย ข. มาเปิดประตูก็จะระเบิดขึ้นทันที คนร้ายเข้ามาในบ้านเพื่อที่จะลักทรัพย์ เมื่อเปิดประตูบ้านดังกล่าวก็นเกิดระเบิดขึ้นเป็นเหตุให้ไฟไหม้บ้านทั้งหลัง ความเสียหายที่

¹ R. v. ... 1994; 15. 10. 1994.

เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของกรรไกร ตัวอย่างดังกล่าวจะมีนักกฎหมายจำนวนเท่าไรที่จะกล่าวอย่างมั่นใจและยืนยันได้ว่ากรรไกรต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด ประเด็นนี้เป็นจุดที่ทฤษฎีผลโดยตรงถูกโจมตีอย่างมาก

1.1.4 บทสรุป

เมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุในความเป็นจริงของความเสียหาย (Cause in Fact) จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเป็นผลทางกายภาพที่สืบเนื่องมาจากการกระทำของจำเลยทั้งหมด ทฤษฎีนี้ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายที่บริสุทธิ์ใจได้มาก เพราะเขาควรได้รับการเยียวยาทางกฎหมายให้กลับเข้าสู่สภาวะเดิมใหม่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ใครเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เขาก่อทั้งหมด ย่อมเป็นธรรมอยู่แล้ว แต่ขอเท็จจริงในคดีพิเศษบางคดีถ้าโชทฤษฎีผลโดยตรงมาพิสูจน์อาจทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบมากเกินไปเป็นธรรม โดยเฉพาะกรณีที่เป็นความเสียหายอันไม่สามารถคาดเห็นได้อย่างยิ่ง จนในบางครั้งศาลโคเปอร์สออกมายังชัดเจนว่า ทฤษฎีผลโดยตรงไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติสำหรับคดีปกครองศาลก็ยังคงใช้ทฤษฎีนี้อยู่ซึ่งให้ความเป็นธรรมและง่ายสำหรับผู้พิพากษาที่จะคำนวณค่าสินไหมทดแทน

1.2 ทฤษฎีเล็งเห็นผล (Foreseeability Theory)

1.2.1 ประวัติของทฤษฎี

ไม่ปรากฏหลักฐานว่าทฤษฎีเล็งเห็นผลใคร เป็นผู้ก่อตั้งขึ้นหรือได้เริ่มใช้ตั้งแต่เมื่อไร แต่ปรากฏต่อมาว่าทฤษฎีนี้ใช้กันแพร่หลายอยู่ในประเทศที่ไอร์แลนด์กฎหมายจารีตประเพณี ในอังกฤษนั้นโคเปอร์สออกหลักฐานว่าได้เริ่มใช้ฉบับแรกปี ค.ศ. 1850 ต่อมาในปี ค.ศ. 1921 ศาลโคกกลับหลักโดยการใช้ทฤษฎีผลโดยตรงในคดี *Re Polemis* ในปี ค.ศ. 1961 ศาลโคกกลับมาใช้ทฤษฎีเล็งเห็นผลอีกในคดี *The Magon Mound* จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน ส่วนในสหรัฐอเมริกา นั้นโคเปอร์สออกว่าเริ่มใช้ประมาณปี ค.ศ.

1866¹ ที่รัฐนิวยอร์ก ในปี ค.ศ. 1928 ไกมีคเคอินเป็นที่รู้จักกันดี คือ Palgraf ไก
 ปีนยันทฤษฎีเล็งเห็นผลอย่างชัดเจน ปัจจุบันก็ยังคงเป็นทฤษฎีหนึ่งในหมู่หลายทฤษฎีที่ใช้
 ในสหรัฐอเมริกา นักกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณีจำนวนมากที่มีชื่อเสียง
 โกงก้งมีความคิดสนับสนุนทฤษฎีนี้คือ กูดฮาร์ท (Goodhart) กลานวิลล์ วิลเลียม
 (Glauville Williams) ฟรีดแมน (Friedman) แมคเกรเกอร์ (McGregor)
 ไคแอส (Dios) ซีซิล ไรท์ (Cecil Wright) เฟลมมิง (J.G. Fleming) นอก
 จากนี้ยังมีนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงอีกหลายคน แนวความคิดในสาระสำคัญของทฤษฎีเล็ง
 เห็นผลมีลักษณะคล้ายคลึงยิ่งกับทฤษฎีที่ใช้กันในยุโรป นักกฎหมายบางคน เช่น อเล็กซาน
 เคอร์ เพคเซนนิค (Alexander P. Czenik)² อามอสและวอลตัน (Amos and
 Walton)³ ถือว่าทฤษฎีเล็งเห็นผลเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีเหตุถึงขนาด (Adequacy
 Theory) ที่มีกำเนิดในประเทศเยอรมันและใช้กันอย่างแพร่หลายในยุโรป

1.2.2 สาระสำคัญของทฤษฎี

1.2.2.1 ลักษณะทั่วไปและเหตุผลในการกำหนดความรับผิดชอบ

โดยทฤษฎีเล็งเห็นผลผู้กระทำละเมิดจะรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่สามารถ
 เล็งเห็นหรือคาดเห็นได้เท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ไม่ควรรับผิดชอบเพื่อความเสียหาย
 ที่ไม่สามารถเล็งเห็นหรือคาดเห็น หมายถึงผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของผู้
 กระทำละเมิดมีความแน่นอนว่าจะเกิดผลเช่นนั้น เช่น เขาเป็นยิงที่หัวใจ ความแน่นอน
 อันเป็นผลที่ตามมาคือความตายหรืออาจจะ... กรณีมีลักษณะของความน่าจะเป็น เช่น
 ตามมโยนหินเพียงก้อนเดียวเข้าไปในกลุ่มคนที่ยืนอกันอยู่เป็นจำนวนพัน มันมีความน่า
 จะเป็นที่หินจะโดนคนใดคนหนึ่งซึ่ง เป็นความเสียหายที่สามารถคาดเห็นได้ ผมไม่สามารถ
 อ้างว่า โอกาสที่หินจะโดนใครก็ตามมีเพียงหนึ่งในพัน เพื่อถือว่าเป็นความเสียหายที่ไกล
 กว่าเหตุอันไม่ทรงรับผิดชอบ มีคดีในสวิสเซอร์แลนด์⁴ ปราบฎขอเท็จจริงว่า จำเลยชื้อป็น

¹ *Robt. v. Law*, 10 G. 2d 1 R. Co., 75 N.Y. 210 (1866).

² Alexander P. Czenik, "Causation and Fault in Torts," : 15.

³ Amos and Walton, *An Introduction to French Law*, p. 212.

⁴ *Estab. v. R.C.*, 41. S. 12.

เด็กเล่นให้แก่วัย 13 ขวบ เกิดอยู่ในความปกครองของแม่คนเดียวเพราะได้
 หนีจากพ่อโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว แม่ไม่รู้ว่าเด็กมีของเล่นประเภทนั้นอยู่ เด็ก
 ให้เพื่อนยืมไปเล่น เพื่อนเอาปืนไปจ่อที่ลูกตาของลูกชายใจหัดและยิงออกไปทำให้
 ตาบอด ศาลของท้องถิ่นตัดสินว่าจำเลยต้องรับผิดชอบ จำเลยอุทธรณ์ ศาลของสหพันธรัฐ
 โคตตัดสินว่า จำเลยไม่มีความผิดเพราะความเสียหายมิได้มีเหตุมาจากการที่เขาส่ง
 มอมปืนให้ลูกชาย ควบเหตุยลตั้งต่อไปนี้ จำเลยไม่สามารถคาดเห็นว่าความเสียหาย
 ในลักษณะเช่นนี้จะเกิดขึ้น เพราะประการแรก เกิดยังอายุน้อย ประการที่สอง ของ
 เล่นโดยธรรมชาติของมันอาจจะทำอันตรายได้แค่เพียงจุดที่อ่อนของร่างกายเช่นลูกตา
 ประการที่สาม จำเลยไม่อาจสังเกตเห็นได้ว่าเพื่อนของลูกจะ เล่นปืนในลักษณะที่หาราย
 เกิดอื่นในลักษณะเช่นนั้น

จากคดีข้างต้นจะเห็นว่า แม้อการกระทำของจำเลยจะเป็นเหตุของการตามอก
 ก็ตาม แต่จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายในลักษณะเช่นนั้น เพราะเป็นความ
 เสียหายที่ไม่อาจคาดเห็นได้ เนื่องจาก โดยธรรมชาติของความเสียหายย่อมไม่มีที่สิ้นสุด
 การจะกำหนดความรับผิดชอบของจำเลยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นสิ่งที่ เป็นไปไม่ได้ตามกฎหมาย
 จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของความรับผิดชอบซึ่งจำเลยควรจะรับผิดชอบในความ
 เสียหายที่พึงคาดเห็นเท่านั้น เพราะโดยธรรมชาติของความเสียหายที่สืบเนื่องมาจาก
 การกระทำของจำเลยเป็นสิ่งที่เข้าใจจากประสบการณ์ได้ว่า เพียงแต่อยู่ในขอบเขตที่
 คาดเห็นได้โดยปกติก็สามารถทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเพื่อกลับคืนสู่สภาพปกติได้

1.2.2.2 ขอบเขตของความเสียหายที่สามารถสังเกตเห็นได้

การที่จะพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นสามารถสังเกตเห็นหรือไม่ หรือ
 ในขอบเขตระบับใดที่เป็นความเสียหายที่สามารถสังเกตเห็นซึ่งจำเลยจะต้องรับผิดชอบ
 เฉพาะในความเสียหายเท่านั้น ในประเด็นนี้ต้องพิจารณาดังปัญหาว่า ใคร เป็นผู้เล็ง
 เห็น เวลา และชนิดของความเสียหายที่สามารถสังเกตเห็น กังจะโคอธิบายในรายละเอียด
 ต่อไปนี้

1.2.2.2.1 ผู้เล็งเห็น

เป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้เล็งเห็นความเสียหายนั้นต้องพิจารณาจากลักษณะของ "วิญญูชน" ¹ ที่อยู่ในฐานะ เช่นเดียวกับจำเลย ถ้าจำเลยเป็นคนธรรมดาที่ก่อให้เกิดลักษณะของวิญญูชนของคนธรรมดา ถ้าจำเลยเป็นผู้ประกอบอาชีพหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ก็ต้องพิจารณาลักษณะของวิญญูชนในฐานะ เช่นนั้น

1.2.2.2.2 เวลา

การ เล็งเห็นผลนั้นถือเวลาขณะที่มีการกระทำละเมิด ถือข้อมูลที่วิญญูชนพึงรู้ และคาดเห็นความเสียหาย หรือถ้าจำเลยมีความรู้พิเศษถึงอันตรายที่พึงจะเกิดขึ้นก็ให้ถือระดับของวิญญูชนในฐานความรู้ของจำเลยในเวลาที่มีการกระทำละเมิด ถ้ามีความรู้พิเศษถึงเงื่อนไขในการจะก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงยิ่งขึ้นอันเป็นความรู้ภายหลังการกระทำละเมิดก็ไม่ถือเป็นความรู้ที่จะคาดเห็นถึงความเสียหายได้

1.2.2.2.3 ชนิดของความเสียหาย (Type of Damage)

เมื่อมีการกระทำละเมิด ผลสืบเนื่องต่อมาอาจจะสามารถคาดเห็นความเสียหายในลักษณะต่าง ๆ กันได้ แต่ความเสียหายที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นความเสียหายชนิดเดียวกันกับการกระทำละเมิด (Type of Damage) ถ้าเป็นความเสียหายที่ต่างชนิดกันแต่สามารถเล็งเห็นได้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ยกตัวอย่างเช่น จำเลยประมาทเดินเลอะลอบใหญ่โดยสารขึ้นมาบนรถโดยสารประจำทางจนแน่นไปหมด จึงทำให้โจทก์ถูกล่วงกระเป๋าคาลคัสสิน² เป็นความเสียหายไกลกว่าเหตุ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ² ที่ศาลตัดสินเช่นนี้เพราะ เห็นว่า แม้ว่ากรณีที่ประมาทเดินเลอะลอบใหญ่โดยสารขึ้นรถเต็มไปหมดก็ตามซึ่งสามารถคาดเห็นได้ว่าอาจจะ เป็นช่องทางให้คนร้ายล่วงกระเป๋าคางาย แต่ก็ เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่คาดเห็นเพียงสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่ที่จริงเราสามารถคาดเห็นปรากฏการณ์อื่น ๆ โค้ดัก เช่น เป็นการเปิดโอกาสให้มีการกระทำอนาจารบนรถคางาย การฉีกโรคผิวหนัง เป็นต้น แต่สิ่งเหล่านี้มิใช่ชนิดของความเสียหาย (Type of Damage) ที่พึงจะเกิดจากลักษณะของการประมาทเดินเลอะของ

¹ J. R. S., "2. The Law of Torts in Actions of Torts," : 246.

² Campbell v. Mifflin & Co. Ry. (1895) 1 Q.B. 119.

จำเลย ชนิดของความเสียหายในกรณีนี้ควรจะเป็นการประสมอันตราบจากระบบ เบรค
ของรถชักของทำให้เกิดการชนกัน เพราะระบบ เบรคไม่สามารถรับน้ำหนักของตู้โดยสาร
บนรถได้อย่างเพียงพอ เมื่อชนิดของความเสียหายตามที่โจทก์ฟ้องแตกต่างจากชนิดของ
ความเสียหายตามที่ฝั่งศาลเห็นโทษตามปกติจากการละเมิดของจำเลย จำเลยจึงไม่คง
รับผิดชอบ การพิจารณาในประเด็นนี้อาจจะรู้สึกว่าเป็นชนิดของความเสียหายใดทำให้ขอบ
เขตความรับผิดชอบภายใต้กฎหมายนี้เห็นผลแตกต่าง แต่ที่จริงก็มีส่วนถูกแก้ในบางครั้งคดี
เป็นการขยายความรับผิดชอบออกไปอีก แต่ก็ยังแคบกว่ากฎหมายผลโดยตรง ดังตัวอย่างในคดี
ต่อไปนี้

ในการซ่อมสายเคเบิลใต้ถนนหลวง ลูกจ้างของการไปรษณีย์ (จำเลย)
โกแวนตะเคียงน้ำมันเตือนภัยไว้ในช่องทางเดินโดยมีป้ายบอกทางเข้าไว้ เด็ก (โจทก์)
กำลังหาทางเข้าไปในทางเดิน เด็กเดินไปชนตะเคียงล้มลงทำให้เกิดไฟไหม้และเกิด
ระเบิดต่อมา ศาลวินิจฉัยว่า ถึงแม้ไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมจึงเกิดระเบิด แต่การ
บาดเจ็บจากการถูกไฟไหม้สามารถสังเกตเห็นได้ และจำเลยจะคงรับผิดชอบถึงแม้ว่าความ
เสียหายสุดท้ายอาจจะกว้างเกินกว่าที่จะสังเกตเห็นได้ แต่ถ้าในกรณีที่เป็นความเสียหาย
"ต่างชนิด" (Differing in Kind) จากการสังเกตเห็น จำเลยก็จะหลุดพ้นความรับผิด

นอกจากคดีนี้แล้วยังมีคดี The Wagon Mound (No.2)² ที่ไต่ถามหลักว่า
ความเสียหายจะได้รับการชดเชย ถ้าความเสียหายนั้นสืบเนื่องมาจากการละเมิดของ
จำเลยและยังคงประกอบด้วย "ชนิดเฉพาะของการสังเกตเห็น" (Class or
Character Foreseeable) ในฐานะที่เป็นผลอันเป็นไปไต่ถามจากการละเมิดอันจำเลย
ควรมีเหตุผลที่จะสังเกตเห็นความเสียหายในชนิดเช่นนั้น แม้ว่าจะเกินขอบข่ายของการเล็ง
เห็นในภาวะปกติก็ตาม จำเลยสามารถหลุดพ้นความรับผิดในกรณีที่ความเสียหายต่างชนิด
จากสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นเท่านั้น

¹ Hughes v. Lord Alton (1963) A.C. 917, (1967) 1 All E.R. 705.

² The Wagon Mound (No. 2), Ltd. v. The Miller Steamship Co.

1.2.2.3 ขอบเขตของความรับผิดชอบในกรณีที่มีเหตุอิสระเข้าแทรกซ้อน

ในกรณีที่มีเหตุอิสระเข้ามาแทรกซ้อนโดยปกติความรับผิดชอบของจำเลยจะถูก
ระงับลง ณ จุดนั้น เว้นแต่ลักษณะของการกระทำละเมิดซึ่งคาดเห็นไว้ว่าจะมีเหตุอิสระ
เข้ามากระทำซ้ำในอนาคตก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงขึ้น จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ
เพื่อความเสียหายต่อไปอีก ปัญหาที่จะไต่ถ่วงในรายละเอียดในหัวข้อที่ 3

1.2.3 ข้อวิจารณ์

1.2.3.1 ข้อที่

1.2.3.1.1 สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เชื่อว่าความเสียหาย ไม่มีทางสิ้นสุด

ในทางทฤษฎีเมื่อมีการละเมิด ความเสียหายที่สืบเนื่องต่อมาจะไม่มีทางสิ้นสุด การจะให้จำเลยรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันไม่มีขอบเขตนั้น เป็นไปไม่ได้ จึงจะต้อง
มีจุดที่สิ้นสุดแห่งความรับผิดชอบ คือจุดที่ความเสียหายเล็งเห็นไต่กันเอง เพราะโดยปกติ
ในคดีธรรมดา เพียงแต่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในขอบเขตเพียงเท่า
นี้ เขาก็สามารถที่จะกลับคืนสู่ภาวะอันปลอดภัยตามเดิมได้ ทฤษฎีเล็งเห็นผลจึงมีเหตุผล
ในตัวของมันเองที่จะใช้ในการจำกัดขอบเขตความรับผิด ถ้าทฤษฎีเล็งเห็นผลถูกปฏิเสธ
ก็จะมีทางใดที่จะวางขอบเขตความรับผิดได้อย่างมีเหตุผล

1.2.3.1.2 สามารถให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยได้

จำเลยควรจะรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายในส่วนที่วิญญูชนสามารถคาดเห็น
ได้เท่านั้น เพราะถ้าปรากฏความเสียหายอันร้ายแรงผิดปกติ จะให้จำเลยรับผิดชอบ
ไม่เป็นธรรม เนื่องจากความเสียหายนั้นอาจมีเหตุมาจากพฤติการณ์ภายนอกอันไม่
สามารถคาดเห็นได้หรือเกิดจากความอ่อนแออันผิดปกติของผู้เสียหายซึ่งในบางกรณี

ผู้เสียหายอาจจะไปเรียกร้องใหญ่ที่ก่อเหตุแทรกซ้อนให้รับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เพิ่มขึ้น
ไต่สวนแล้ว

1.2.3.2 ขอเสีย

1.2.3.2.1 ความไม่ชัดเจนของทฤษฎี

มีคำตามปรากฏอยู่เสมอว่า อะไรคือความหมายที่แท้จริงของคำว่า "สามารถ
เห็นผล" (Foreseeable) และ "ชนิดของความเสียหาย" (Type of Damage)
ในคดีที่เจ้าของรถโดยสารสาธารณะประมาทเลินเล่อปล่อยให้ผู้โดยสารขึ้นไปบนรถจน
แน่นมากเกินไป มีอันตรายที่เห็นได้มากมาย เช่น ระบบเบรกไม่สามารถหยุดได้
อย่างมีประสิทธิภาพในขณะที่รถมีแรงเฉื่อยสูง เพราะรับน้ำหนักมากจากผู้โดยสารซึ่งอาจ
จะเกิดอุบัติเหตุ เบิกช่องให้เกิดการลวงกระเป๋าค้างขึ้น การตกโรคฉับพลัน วัณโรค
การกระทำอันตราย เป็นต้น เราจะเอาอะไรมาเป็นเครื่องวัดว่า ความเสียหายชนิด
ใดเป็นชนิดเดียวกันกับชนิดที่พึงคาดเห็นได้จากการละเมิด เพราะสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้ง
หมกก็เป็นสิ่งที่คนทั่วไปสามารถคาดเห็นได้ทั้งนั้น ปัญหาที่เองทำให้นักคิดบางคนเห็นว่า
ในคดี *RO. POND. 18*¹ ซึ่งเป็นคดีที่เชื่อกันว่า ศาลใช้ทฤษฎีผลโดยตรงมากำหนดความ
รับผิดชอบของจำเลย แต่พิจารณาให้ดี แม้ใช้ทฤษฎีเห็นผลก็สามารถให้คำขอบอกมา
ในลักษณะเดียวกัน เพราะถ้าใครคนหนึ่งทำให้ไม้ตกลงไปกระแทก้านหนึ่งของเรือซึ่ง
เต็มไปด้วยน้ำมัน มันน่าจะเป็นไปได้ว่า อาจจะมีตะปูหรืออนุณุ่นละของบนพื้นซึ่ง
สามารถทำให้เกิดการจุกกระเบิดและการระเบิดก็จะตามมา²

1.2.3.2.2 กรณีไม่คงรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันไม่สามารถ เห็นได้ชัดต่อความรู้สึกของวิญญูชน

บางทีการกระทำละเมิดโดยประมาทของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหายอัน
ไม่สามารถคาดเห็นได้ ซึ่งโดยลักษณะของการกระทำและความเสียหายที่เกิดขึ้นน่าที่จะ

¹ ฎรายละเอียดของคดี หน้า 47.

² *P. 181*, *Principles of the Law of Torts*, p. 41.

ต้องกำหนดให้จำเลยต้องรับผิดชอบ แต่โดยทฤษฎีแล้วเห็นผลใดจำกัดขอบเขตของความรับผิดชอบไว้เพียงส่วนที่สามารถสังเกตเห็นเท่านั้นซึ่งในบางครั้งชี้ถึงความรู้สึกของวิญญูชนที่ต่อการลงโทษจำเลยอย่างเต็มที่เพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้สามารถกลับคืนสู่ภาวะปกติปกติได้ ตามผมประมวลเงินเลอท่าใหม่มาของเพื่อนบ้านตกใจ หวังไฉนนั้นมาโควังหมุ่นไปรอบ ๆ ทำให้เกรียนกว่าลง เพื่อนบ้านของผมจึงกระเด็นไป ผมสามารถหลุกพ้นความรับผิดชอบหรือไม่ โดยอ้างว่ามาควรระวังไปชนกำแพงแทนที่จะวิ่งไปรอบ ๆ และถ้าเพื่อนบ้านของผมมีกระโหลกบางผิดปกติ ถึงแม้ว่าลักษณะภายนอกของเขามีได้แสดงอาการผิดปกติเช่นนั้นเลย สิริระเขาถูกกระแทกและโครับชากเจ็บสาหัส ผมสามารถอ้างไฉนหรือไม่ ขอบเขตความรับผิดชอบของผมจำกัดเฉพาะความเสียหายซึ่งคนที่มีการโหลกสิริระปกติหึงโครับ ถ้าเพื่อนบ้านของผมโครับชากเจ็บจากที่อื่นมาก่อนและเกิดการโหลกเป็นพิษตามมา ผมสามารถหลุกพ้นจากความรับผิดชอบหรือไม่ในกรณีโหลกเป็นพิษ โดยอ้างว่า มันมีโซผลธรรมชาติของการชากเจ็บในลักษณะเช่นนั้น ศาลโคเคยตัดสินว่าจำเลยมีความรับผิดชอบเพื่อโหลกเป็นพิษ ส่วนกรณีมาที่ตื่นตกใจเป็นสิ่งปกติธรรมดาและสามารถคาดเห็นได้ พฤติกรรมของมาในขณะที่ตื่นตกใจนั้นจะไร เหตุผล บ้าคลั่งและกระทำการโหลก ๆ อันประหลาดผิดปกติ สิ่งทั้งหมดนี้สามารถคาดเห็นได้ทั้งสิ้น ถ้าถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดเห็นได้ มันก็เป็นความเห็นที่แปลกประหลาด เพราะมันขัดแย้งกับสามัญสำนึกของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ (Common Observation) ² จากคดีข้างก้นมีปัญหของความสัมพันธ์ของคำว่า "คาดเห็น" และ "ชนิดของความเสียหาย" ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาในข้อที่นี้แล้วมา แต่โชคก็สำหรับโจทก์ที่ศาลโคตัดสินโดยถือข้างฝ่ายโจทก์ โดยให้จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เหตุการณ์เช่นนี้ศาลอาจจะวินิจฉัยในทางตรงกันข้ามก็ได้ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาทางกฎหมายเลย กังคักที่ศาลโคในฝรั่งเศสเคยตัดสินไว้ว่า ชายคนหนึ่งยิงปืนในสภาพที่ไม่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใดได้ แต่ปรากฏว่ากระสุนโคกระทบสิ่งหนึ่งแล้วแฉลบออกไปก่อให้เกิดความ

¹ Appleby v. The City of New York, etc. R. Co., 120 Ala. 253, 26 So. 345 (1900).

² See, e.g., *Smith v. Swain*, 172 Pa. 311, 145 - 456, 33 Atl. 111, 112 (1897).

เสียหาย ศาลชั้นต้นตัดสินว่า อย่างไรก็ตามในสถานการณ์เช่นนั้นเขามีความผิด ศาล
สูงสุดได้กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นโดยยืนยันว่า การฉกฉวยของลูกปิ่นนั้นเป็นเหตุการณ์
ที่ไม่สามารถคาดเห็นได้ จำเลยจึงไม่ต้องรับผิด จากคดีนี้เห็นว่า ในความรู้สึกของ
คนธรรมดาจะรู้สึกว่าไม่เป็นธรรมเพราะความเสียหายที่แท้จริงเกิดจากการกระทำของ
จำเลยในความเป็นจริง ไม่ว่าจะพิสูจน์โดยทฤษฎี BUT FOR CAUSE หรือทฤษฎี
เงื่อนไขก็ตาม ถ้าจำเลยไม่กระทำความเสียหายก็ไม่มีการเกิดขึ้นได้เลย จึงมีปัญหว่า
การจำกัดความรับผิดของจำเลยเพียงผลที่สามารถคาดเห็นได้จะให้ความเป็นธรรมต่อ
ผู้เสียหายเพียงพอหรือไม่

1.2.3.2.3 การละเมิดโดยจงใจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่ สามารถเล็งเห็นได้

เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักกฎหมายโดยทั่วไปว่า การละเมิดโดยจงใจ แม้ว่า
ก่อให้เกิดความเสียหายอันไม่สามารถคาดเห็นได้ จำเลยก็ต้องรับผิดโดยที่จำเลยได้
กระทำละเมิดโดยประสงค์ว่ามีอาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง
ที่คิดเอาไว้ต่อใจตน แต่จำเลยมีความเชื่อว่ามีความเป็นไปได้เพียงเล็กน้อยเหลือเกิน
ที่จะเกิดผลเช่นนั้น และในกรณีนี้อาจจะเป็นความเชื่อของวิญญูชนในสถานการณ์ของ
จำเลยด้วย เจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายที่องค์การกลับก่อให้เกิดผลอันไม่สามารถ
คาดเห็นได้ (Unforeseeable Consequence) จำเลยได้เรียกร้องเพื่อความไม่
ต้องรับผิด แต่กฎหมายไม่อาจปลดปล่อยจำเลยให้หลุดพ้นจากความรับผิดได้² ขอให้
พิจารณาตัวอย่างนี้ จำเลยประสงค์ที่จะยิงนก ไก่เล็งสากลงไปที่โจทก์และต้นไม้ข้าง
มีโอกาสดัง 99% ที่กำลังแรงของปืนไม่สามารถยิงไปถึงโจทก์และจำเลยก็รู้เช่นนั้นอยู่
แล้ว อย่างไรก็ตามความประหลาดของปืนสามารถยิงไปถึงโจทก์ทำให้โจทก์บาดเจ็บ
เจ็บ จำเลยสามารถหลุดพ้นจากความรับผิดหรือไม่โดยอ้างว่า การยิงถูกโจทก์เป็นผล
ซึ่งไม่สามารถคาดเห็นได้ ผลที่เกิดขึ้นไม่ว่าตัวของจำเลยเองหรือใครอื่น ๆ ที่มีเหตุผล

¹ CIV. PROC. CODE, art. 1749.

² S. 11, "LIABILITY OF A PERSON FOR ACTS OF OTHERS," § 113 - 229.

ก็เห็นพ้องกันว่าไม่น่าจะเกิดขึ้นอย่างยิ่ง ไม่มีศาลใดที่จะปล่อยจำเลยให้พ้นความรับผิดชอบ นักกฎหมายทั้งหลายเมื่อใดที่พิจารณาปัญหานี้ก็จะวินิจฉัยให้จำเลยต้องรับผิดชอบ ที่เป็นเช่นนี้ ควบคู่เหตุผลสองประการคือ ประการแรก เป็นที่แน่ชัดว่าความเสียหายของโจทก์เป็น ผลมาจากการละเมิดของจำเลย ไม่มีเหตุผลที่จะปล่อยจำเลยไปจากความรับผิดชอบว่า ความเสียหายเป็นผลที่ไม่สามารถคาดเห็นได้ ประการที่สอง, กฎหมายต้องมีนโยบาย ที่จะลงโทษผู้ที่มีเจตนาร้ายที่กระทำละเมิดโดยจงใจ

ในปัญหานี้จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีเล็งเห็นผลไม่สามารถแก้ปัญหาการละเมิดโดยจงใจอันเป็นผลให้เกิดความเสียหายอันไม่สามารถคาดเห็นได้ เว้นแต่จะใช้ทฤษฎีโดย ยอนคล้ายความสามารถในการ เล็งเห็นเฉพาะกรณีละเมิดโดยจงใจเท่านั้น

1.3 บทสรุปและขอเสนอแนะทางทฤษฎี

จากการพิจารณาทั้งทฤษฎีผลโดยตรงและทฤษฎีเล็งเห็นผลได้ปรากฏว่า ใน คดีบางประเภททฤษฎีหนึ่งสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและในทางตรงกันข้ามใน สถานการณ์บางอย่างทฤษฎีหนึ่งก็ไม่อาจให้ความเป็นธรรมต่อคู่กรณีและไม่สามารถตัดสิน ปัญหาใหม่บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดได้ การสนับสนุนทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งไม่ อาจยืนยันว่าสามารถแก้ไขความยุ่งยากได้ทั้งหมด ในคดีที่แปลกประหลาดมีปัญหาซับซ้อน ทฤษฎีหนึ่งไม่สามารถทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกคนได้ในความหมายของความยุติธรรม ฉะนั้นรากฐานของความยากอยู่ที่ว่าหลักกฎหมายของประนีประนอมระหว่างทฤษฎีที่ตรง ข้ามกันซึ่งแต่ละทฤษฎีก็มีเหตุผลที่น่าเชื่อถือช่วยกันทั้งสิ้น แต่ไม่ว่าจะใช้ทฤษฎีอะไร ทองดีหลักที่ว่า เมื่อใดพบว่าบุคคลใดกระทำผิดก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอย่างแท้จริง เขาก็ควรจะต้องชดเชยค่าเสียหายทดแทนที่เขาประทุษร้ายต่อบุคคลผู้บริสุทธิ์ แม้มิใช่จะช วยความรับผิดชอบของผู้กระทำละเมิดออกไปโดยไม่มีที่สิ้นสุดซึ่งอาจเป็นไปได้ถ้าใช้ทฤษฎี ผลโดยตรงและมัน เป็นไปไม่ได้ในทางกฎหมายที่จะกำหนดภาระความรับผิดชอบแก่จำเลย ในลักษณะเช่นนั้น ซึ่งในประเด็นนี้เราไม่อาจสมถกสมถลนสองทฤษฎีที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง ได้ จึงจำต้องพิจารณาซ้ำซากว่า จะใช้หลักใดเป็นหลักนำในการวินิจฉัย เพราะถ้าจะ

ปล่อยให้ผู้ที่พาดพิงใช้สิทธิในการพิจารณาคดี ผลก็จะออกมาอย่างหนึ่ง ในที่นี้จึงขอเสนอว่าควรถือว่าทฤษฎีเล็งเห็นผล เป็นหลักนํ้าในการวินิจฉัย เพื่อที่จะกำหนดขอบเขตความรับผิดของมูลละเมิด เพราะสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ว่า เราไม่อาจกำหนดความรับผิดของจำเลยต่อความเสียหายอันไม่มีที่สิ้นสุดได้ แต่ที่จริงทฤษฎีเล็งเห็นผลนั้นเป็นทฤษฎีที่จำกัดขอบเขตของทฤษฎีผลโดยตรง เพราะสิ่งที่มูลละเมิดของรับผิดชอบโดยการใช่ทฤษฎีเล็งเห็นผลก็คือความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการละเมิดนั้นเอง แต่ถูกจำกัดขอบเขตไว้เฉพาะส่วนที่สามารถเล็งเห็นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามโดยหลักที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่แน่นอนว่าทฤษฎีเล็งเห็นผลไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ในสถานการณ์ทุกอย่าง ในคดีบางประเภทจึงต้องใช้ทฤษฎีผลโดยตรง ดังจะกล่าวในส่วนที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎี

2. ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎี (Relationship of the Theories)

โดยสาระของทฤษฎีผลโดยตรงกับทฤษฎีเล็งเห็นผลมีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกัน แต่ในความเป็นจริงเมื่อนำมาปรับใช้กับคดีที่เกิดขึ้นแล้วจะพบว่ามีความแตกต่างกันน้อยมากที่เกี่ยว การใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งกับข้อเท็จจริงหนึ่งอาจจะส่งผลออกมาคล้าย ๆ กัน ยกเว้นในคดีที่เอียงสุดแล้ว ความแตกต่างระหว่างสองทฤษฎีนี้เป็นไปในทาง "ทฤษฎี" มากกว่าในทาง "ความเป็นจริง" ¹ ฉะนั้นในความเป็นจริงมักจะพบว่าการใช้สองทฤษฎีนี้ควบคู่กันไปเสมอ และในบางครั้งที่ศาลวินิจฉัยคดีโดยมีโค้ชชี่ในคำพิพากษาว่า ใดใช้ทฤษฎีอะไร เป็นหลักนํ้าในการตัดสิน ก็จะมี ความยากลำบากในการพิจารณาว่าแท้จริงศาลใช้ทฤษฎีอะไร ในประเทศต่าง ๆ จึงมีการใช้สองทฤษฎีนี้ร่วมกันหรือสลับกันไปมาอยู่เสมอ อย่างเช่นในประเทศอังกฤษตั้งแต่ปี ค.ศ. 1850 เป็นต้นมาได้ใช้ทฤษฎีเล็งเห็นผลซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยพอลลอก (Pollock) ² ในปี ค.ศ. 1921 ศาลได้ประกาศใช้ทฤษฎีผลโดยตรงในคดี Re Polemis ³ ในที่สุดปี ค.ศ. 1961 ศาล

¹ J. C. Smith, Principles of the Law of Torts, p. 38.
² Re Polemis (1921) 5 Ex. 413, 414; Greenland v. Churchill (1912) 3 E.R. 893.
³ Re Polemis (1921) Principles, Witby & Co., Ltd. (1921) All E.R. Rep. 40.

ใช้ใช้ทฤษฎีเล็งเห็นผลในคดี *The Anglo-Thai*¹ ซึ่งมีนักกฎหมายสนับสนุนเป็นอย่างดี และมีความเชื่อว่าทฤษฎีเล็งเห็นผลสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นในบางคดีศาลก็กลับมาใช้ทฤษฎีผลโดยตรงอีก แต่บางครั้งศาลไม่กล้าแสดงออกโดยตรง กลับใช้วิธีขยายทฤษฎีเล็งเห็นผลออกไป² เหตุหนึ่งที่ศาลมักจะใช้ทฤษฎีทั้งสองกลับกันไปมาก็เพราะลักษณะของการกระทำที่เป็นละเมิดนั้นมีหลายประเภท การใช้ทฤษฎีหนึ่งคือประเภทหนึ่งของละเมิดอาจเป็นผลดี แต่อาจเป็นผลเสียเมื่อใช้กับการละเมิดอีกประเภทหนึ่ง ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องจำแนกลักษณะของการกระทำที่เป็นละเมิดให้แจ้งชัด เพื่อที่จะสามารถวินิจฉัยว่าควรจะใช้ทฤษฎีอะไรในประเภทของละเมิดนั้น การกระทำอันเป็นละเมิดใดแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ ความรับผิดชอบเพื่อการกระทำอันเป็นความผิดของตนเอง ความรับผิดชอบเพื่อผู้อื่น และความรับผิดอย่างเคร่งครัด ต่อไปนี้จะไต่วิเคราะห์ให้เห็นถึงในรายละเอียดของการใช้ทฤษฎีเพื่อกำหนดขอบเขตของความรับผิดของจำเลยในแต่ละประเภทของการละเมิด

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของละเมิดกับการเลือกใช้ทฤษฎีกำหนดขอบเขตความรับผิด

2.1.1 ความรับผิดเพื่อการกระทำอันเป็นความผิดของตนเอง

คือความรับผิดอันเป็นผลมาจากการกระทำโดยตนเองของผู้ละเมิดซึ่งเป็นรากฐานของความรับผิดแต่ทั้งนี้ทั้งนั้น บุคคลจะไม่รับผิดชอบต่อการละเมิดอันเกิดจากบุคคลอื่น การกระทำละเมิดในลักษณะเช่นนี้มักจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือโดยประมาทเลินเล่อซึ่งการใช้ทฤษฎีในลักษณะทั้งสองแตกต่างกันคือ

2.1.1.1 การละเมิดโดยจงใจ

ตามที่กล่าวมาแล้วในเรื่องแนวความคิดทางทฤษฎีการละเมิดโดยจงใจนั้น

¹ *The Anglo-Thai (S.K.), Ltd. v. Anglo-Thai (S.K.) Ltd.*

² *The Anglo-Thai (S.K.), Ltd. v. Anglo-Thai (S.K.) Ltd.*

² *The Anglo-Thai (S.K.), Ltd. v. Anglo-Thai (S.K.) Ltd.*, p. 33 - 41.

จะต้องใช้กับทฤษฎีผลโดยตรง คือจะต้องรับผิดชอบเพื่อผลโดยตรงอันสืบเนื่องมาจากการกระทำละเมิดของจำเลยทั้งสิ้น แม้กระทั่ง เป็นความเสียหายอันไม่สามารถคาดเห็นได้ก็ตาม แต่ก็มิใช่หมายความว่า จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันสืบเนื่องต่อไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด เพราะความรับผิดชอบจะถูกจำกัดโดยกรณีที่ยุ้เสียหายไหลกลับมาสู่ภาวะอันปลอดภัย หรือมีการกระทำแทรกซ้อนจากภายนอกอันไม่สามารถคาดเห็นได้ แต่การใช้ทฤษฎีผลโดยตรงกับกรณีละเมิดโดยจงใจ มิใช่เป็นการระงับปัญหาความรับผิดชอบจากการกระทำโดยจงใจออกไปหมดโดยสิ้นเชิง เพราะว่าการที่จำเลยจงใจกระทำละเมิดก่อตัวเสียหายโดยตรง แต่ความเสียหายจริง ๆ กลับไปเกิดกับสิ่งอื่นซึ่งไม่อาจคาดเห็นได้หรือในทางกลับกัน จำเลยจงใจกระทำละเมิดก่อทรัพย์สิน แต่ความเสียหายจริงได้เกิดขึ้นกับตัวผู้เสียหายโดยตรง เช่น จำเลยใช้ปืนยิงทะลุเข้าไปในบ้านของผู้เสียหายโดยประสงค์ฆ่า แต่กระสุนไม่ถูกผู้เสียหาย อานุภาพของกระสุนปืนกลับทำให้แกสที่รั่วจากถัง เข้ามารอบในของเกิดจุดระเบิดขึ้นจากการเสียดสีของกระสุนปืน บ้านเกิดไฟไหม้ โดยเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคาดเห็นได้ เพราะโดยปกติกระสุนปืนเพียงแค่อานุภาพเจาะวัตถุให้เป็นรูเท่านั้น จะไม่เป็นเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ลองพิจารณาอีกตัวอย่าง จำเลยเขาไปขโมยรถของผู้เสียหาย ขณะที่หมุนกุญแจสตาร์ทเครื่อง เกิดประกายไฟพุ่งไปจุดระเบิดที่แกสที่รั่วอยู่ใต้ท้องรถ เป็นเหตุให้ไฟไหม้บ้านผู้เสียหายหนีออกมาไม่ทันจึงถึงแก่ความตาย ตามตัวอย่างจะเห็นว่า จำเลยจงใจกระทำสิ่งหนึ่งแค่นั้นของการกระทำ กลับไปเกิดกับอีกสิ่งหนึ่งด้วย ปัญหาจึงมีอยู่ว่า จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อชนิกของความเสียหายที่จำเลยมิได้ประสงค์ที่จะกระทำละเมิดหรือไม่ ปัญหาจึงกล่าวลอร์ด เคนนิง (Lord Denning) ได้วินิจฉัยไว้ในคดี Doyle v. Olby² ว่า "จำเลยมีความผูกพันที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทุกชนิดที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจากการกระทำละเมิดโดยจงใจ ความเสียหายทั้งหมดจะต้องได้รับการชดเชยและผู้กระทำผิดไม่มีสิทธิที่จะกล่าวว่า เขามิได้คาดเห็นมาก่อนว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นในลักษณะเช่นนั้น" แต่ความคึกของลอร์ด เคนนิงอาจจะมีปัญหาในการวินิจฉัยคดีบางคดี ดังที่โอดุส

¹ Comp. & Gen. Law, D. 100, p. 70 - 71; J. & S., General
Principles of Law, p. 37.

² (116) 2 Q.B. 158.

(Oasis) ¹ โค้ทซิงขอสังเกตไว้ว่า ถ้านายตีโคกระหำละเมิดก่อนนายพี ก็หลอดลวงให้นายพีซื้ออิจการค้ำที่ไมม่ตัวคนอยู่จริง เมื่อเจรจากันเสร็จแล้ว ขณะทีนายพีกำลังเกินออกจากสำนักงาน นายพีทกบันโคและโครับบาคเจ็บ เป็นทีแนชค้ว การหลอดลวงของนายค้เป็น A Causa S... ของการคคจากบันโค แต่เป็นไปไมโคทีจะกำหนดให้นายค้ต้องรับมคคการที่ร่างกายของนายพีโครับบาคเจ็บ

คอบัญหานี้ผู้เขียนขอสรุปว่า กรณีทีมีการละเมิดโคบจงใจจะตองใช้กับทฤษฎีผลโคโดยตรงเพื่อกำหนดคอบเขตควมรับมคค แม้ว่า เป็นควมเสียหายทีไมสามารถเล็งเห็นโคอื่นเกิคจากเงื่อนงำทีปรากฏอยู่ขณะทีมีการกระหำละเมิด ส่วนปัญหของโอกูสนั้นควมรับมคคในผลโคโดยตรงของจำเลยจะสิ้นสุดลงเมื่อมีการกระทำแทรกซอนภายหลังการละเมิดโคโดยพฤกัการณภายนอกอันไมอาจคาคเห็นโคมาก่อน การทีผู้เสียหายทกบันโคเป็นพฤกัการณภายนอกเขามาแทรกซอนอันเกิคจากควมมคคของผู้เสียหายเอง จำเลยจึงไมต้องรับมคคคอบการโครับบาคเจ็บ

2.1.1.2 การละเมิดโคโดยประมาท

กรณีละเมิดโคโดยประมาทจะกำหนดควมรับมคคกับทฤษฎีเล็งเห็นผล ² เพราะจะไมเป็นขรรมอย่างย้งทีจะกำหนดควมรับมคคกับทฤษฎีผลโคโดยตรงทีจะตองรับมคคเพื่ควมเสียหายอันไมอาจคาคเห็นโคและโคบนโยบายทางกฎหมายถ่าเกิคพฤกัการณเช่นนั้นขึ้นแล้วย้งให้จำเลยตองรับมคค มันเป็นการไมสมคูลย์ระหว่างการกระทำของเขาทีไมม่ลักษณะชัวร้ายกัควมรับมคคอันหนักหน่วงมคคปกติ

2.1.2 ควมรับมคคเพื่อกการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น (Vicarious Liability)

โคบปกติกฎหมายละเมิดจะกำหนดควมรับมคคต่อบุคคลทีเป็นผูกระหำละเมิดเท่านั้น ผู้โคไมกระทำผู้นั้นไมม่ควมรับมคค แต่ควมสัมพันธ์ของบุคคลในทางสังคบบาง

¹ Oasis, supra note 1, p. 71.

² Jones, supra note 1, Principles of the Law of Torts, p. 37.

ครั้งจำเป็นที่กฎหมายต้องกำหนดความรับผิดแก่บุคคลแม้ว่า เขามีใจกระทำละเมิดเอง แต่เป็นความรับผิดเพื่อบุคคลอื่นกระทำละเมิดซึ่งมีความผูกพันกันเป็นพิเศษ เช่น ใ้รับประโยชน์จากการทำงานของบุคคลนั้น หรือมีความผูกพันในฐานะที่มีหน้าที่ดูแลบุคคลนั้น ความผูกพันอาจจะเกิดขึ้นในกรณีความรับผิดของนายจ้างต่อการละเมิดของลูกจ้าง ความรับผิดของตัวการต่อการละเมิดของตัวแทน ความรับผิดของผู้ว่าจ้างต่อการกระทำละเมิดของผู้รับจ้าง และความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ

การกำหนดความรับผิดเพื่อการกระทำละเมิดของบุคคลอื่นนั้น เป็นนโยบายทางกฎหมายที่จะกำหนดความรับผิดขึ้นมาแม้ว่าบุคคลนั้นมีใจกระทำผิดเอง จึงควรใช้ทฤษฎีที่มีลักษณะจำกัดความรับผิดให้แคบลง ก็คือทฤษฎีเล็งเห็นผล เพราะถ้าใช้ทฤษฎีผลโดยตรงอาจจะกว้างไปและไม่เป็นธรรมต่อบุคคลนั้น เพราะตอ้งนึกเสมอว่า ผู้นั้นมิใช่เป็นผู้กระทำผิดเลย ที่เขาต้องรับผิดเป็นเพราะนโยบายทางกฎหมาย แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งอีกชั้นหนึ่งจะพบว่า เราไม่อาจกำหนดทฤษฎีความรับผิดอย่างแน่นอนต่อบุคคลที่รับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น เพราะขอบเขตของความรับผิดของบุคคลนั้นต่อบุคคลเสียหายมีความเท่าเทียมกันผู้กระทำละเมิดโดยตรงคือ ลูกจ้าง ตัวแทน ผู้รับจ้าง บุคคลไร้ความสามารถ ซึ่งเขาอาจจะกระทำโดยจงใจ ประมาท หรือเป็นความรับผิดอย่างเคร่งครัด ซึ่งการใช้ทฤษฎีกำหนดขอบเขตของความรับผิดในการกระทำแต่ละประเภทดังกล่าวก็แตกต่างกัน ฉะนั้นการกำหนดทฤษฎีการจำกัดขอบเขตของความรับผิดต่อบุคคลที่รับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น ให้แน่นอนลงไป จึงเป็นไปได้ เพราะความรับผิดของเขาขึ้นอยู่กับบุคคลที่เขาผูกพันอยู่ซึ่งถ้าผู้กระทำละเมิดโดยตรงมีลักษณะของการกระทำละเมิดเป็นประเภทใด ควรจะใช้ทฤษฎีอะไร ผู้ที่ผูกพันอยู่กับการกระทำของผู้ละเมิดโดยตรงนั้นก็จะต้องผูกพันอยู่กับทฤษฎีนั้นด้วย

2. 1. 3 ความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability)

เป็นนโยบายทางกฎหมายละเมิดใจกำหนดความรับผิดแก่บุคคลแม้ว่าผู้นั้นมิได้กระทำผิด (Non-Fault Liability) เพราะผู้ละเมิดใจครอบครองวัตถุ

ที่เป็นอันตรายต่อสังคม จึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษมิให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น¹ เช่น สัตว์ โรงเรือน วัตถุที่มีอันตรายโดยสภาพ เป็นต้น เมื่อเกิดความเสียหายจากสิ่งเหล่านี้ขึ้น จะต้องใช้ทฤษฎีผลโดยตรงเพื่อกำหนดความรับผิดของจำเลย² เพราะโดยที่ทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่เป็นอันตรายอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายในลักษณะพิเศษที่ไม่มีใครคาดเห็นมาก่อน อันอาจจากสารตะกั่ว สารแมงกานีส สารปรอท เมื่อ 40 ปีที่แล้วไม่มีใครที่จะรู้ถึงอันตรายร้ายแรงจากมันได้ ฉะนั้นผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินพวกนี้จะต้องมีความระมัดระวังมากกว่าปกติ และจะต้องมีความรับผิดมากกว่าปกติด้วย เพื่อคุ้มครองสังคม จึงจำต้องใช้ทฤษฎีผลโดยตรงเพื่อกำหนดขอบเขตของความผิด

2.2 บทสรุป

โดยเหตุที่ลักษณะของการละเมิดไต่เบ่งเป็นถึงสามประเภท การกำหนดขอบเขตของความรับผิดจะตองคำนึงถึงประเภทของละเมิดด้วย ทฤษฎีกำหนดความรับผิดเพียงทฤษฎีเดียวไม่อาจใช้กับละเมิดได้ทุกประเภท เพราะข้อมเป็นการใช้กฎหมายที่ไม่อาจบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดได้ จึงจำต้องแยกประเภทการละเมิดและทฤษฎีที่ใช้ทั้งนี้ ทฤษฎีเล็งเห็นผล ใช้กับการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ ทฤษฎีผลโดยตรง ใช้กับการกระทำละเมิดโดยจงใจ และความรับผิดอย่างเคร่งครัด ส่วนความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นไม่อาจกำหนดทฤษฎีที่แน่นอนได้แต่ขึ้นอยู่กับประเภทของการละเมิดของผู้กระทำโดยตรง

3. จุดที่ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

เมื่อมีการกระทำละเมิด อาจจะมีพฤติกรรมแทรกซ้อนเข้ามาทำให้ความเสียหายกลับรุนแรงยิ่งขึ้น พฤติกรรมที่แทรกซ้อนเข้ามานี้ อาจเป็นพฤติกรรมของธรรมชาติของบุคคลภายนอก หรือของใจทักเองก็ได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้ความรับผิดของผู้ละเมิด

¹ เสมีย์ ปราโมช, กฎหมายอังกฤษว่าด้วยสัญญาและละเมิด, หน้า 248.

² James, Principles of the Law of Torts, p. 37.

ถูกจำกัดลง หรืออาจจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปเลยก็ได้ ในทางตรงกันข้ามอาจจะ
 ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมดที่รุนแรงขึ้นแม้เกิดจากพฤติกรรมภายนอก การ
 พิจารณาในส่วนนี้จะ เป็นประโยชน์สำหรับการใช้ควบคู่ไปกับทฤษฎีกำหนดขอบเขตความ
 รับผิดชอบ คือเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้รู้ได้ว่าความเสียหายที่สืบเนื่องมาจากการละเมิด
 ของจำเลยในความหมายของทฤษฎีนี้โดยตรงจะสิ้นสุดลงตรงไหน และความเสียหาย
 ที่สามารถคาดเห็นได้มีขอบเขตขนาดไหนภายใต้ทฤษฎีเล็งเห็นผล กังจะได้อธิบายใน
 รายละเอียดต่อไปนี้

3.1 พฤติกรรมแทรกซ้อนที่สามารถคาดเห็นได้

ในบางครั้งที่ได้มีการกระทำละเมิด โดยลักษณะของการกระทำและ
 สภาพแวดล้อมต่าง ๆ วิทยุชนสามารถคาดเห็นได้จะต้องมีการแทรกซ้อนของพฤติกรรม
 ภายนอกกระทำต่อผู้เสียหายซ้ำเติมอีก เช่น จำเลยขับรถบรรทุกทุกสปีดโดยประมาท
 เลินเล่อชนรถของโจทก์กว่ากลางคืนในถนนสายเปลี่ยว และจำเลยก็ขับรถหนีไปอย่าง
 รวดเร็ว ต่อมามีคนร้ายเข้ามาลักทรัพย์ในรถไปจนหมดสิ้น การที่รถประสบอุบัติเหตุ
 ในลักษณะเช่นนั้น ย่อมคาดเห็นได้ว่าอาจจะมียันตรายเข้ามาซ้ำเติมจากการถูกลักทรัพย์
 ขณะที่เกิดเพลิงไหม้ชาวบ้านต่างก็วิ่งหนีเอาตัวรอด จำเลยก็วิ่งชนเด็กล้มลงจนสยบ
 ไป ไม่มีใครช่วยเด็กเลยจนกระทั่งไฟไหม้เข้ามาถึงตัวเด็กเป็นเหตุให้ถึงแก่ความ
 ตาย ขณะที่จำเลยกระทำละเมิดจนเด็กสลบไป เป็นที่คาดเห็นได้ว่าในสถานการณ์เช่น
 นั้น ไฟซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอกอาจจะไหม้ลุกลามมาอีกจนทำร้ายเด็กซ้ำเติมเป็นเหตุ
 ให้ถึงแก่ความตายได้ มีปัญหาว่าผู้ละเมิดจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นน
 ญเคราะห์ร้ายทั้งหมดรวมทั้งความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมแทรกซ้อนหรือไม่
 ปัญหาเรื่องนี้ได้แตกแยกออกเป็นสองความเห็นคือ ความเห็นแรก เห็นว่าพฤติกรรม
 แทรกซ้อนนั้นเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จำเลยไม่ต้อง
 รับผิดชอบเพื่อความเสียหายเพิ่มเติมจากการแทรกซ้อน ความเห็นที่สอง เห็นว่าพฤติกรรม
 แทรกซ้อนไม่ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จำเลยต้องรับผิดชอบต่อความ
 เสียหายทั้งหมดแม้กระทั่งความเสียหายอันเกิดเพิ่มเติมจากพฤติกรรมแทรกซ้อน

3.1.1 พฤติกรรมแทรกซอนทำลายความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ลอร์ด ซัมเมอร์ (Lord Sumner) ถือว่า การกระทำแทรกซอนใด ๆ ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือประมาทเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไม่ว่าเหตุแทรกซอนนั้นจะสามารถสังเกตเห็นได้หรือไม่ก็ตาม¹ นอกจากนี้สมิท (Smith) ยังมีความเห็นที่สอดคล้องกับลอร์ด ซัมเมอร์ คือ เห็นว่าแม้การกระทำแทรกซอนของบุคคลที่สามารถสังเกตเห็นได้จากลักษณะของการกระทำละเมิด ก็ยังคงต้องยืนยันว่าจำเลยหลุดพ้นจากความรับผิด

ความคิดนี้ถือได้ว่าเป็นความคิดดั้งเดิม เพราะถือว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อมาจากการแทรกซอนโดยพฤติกรรมภายนอกนั้นในความเป็นจริงมิใช่มีสาเหตุมาจากจำเลย จะให้จำเลยต้องรับผิดชอบได้อย่างไร แต่ถ้าพิจารณาในอีกชั้นหนึ่งจะพบว่า การกระทำของจำเลยนั้นได้เปิดช่องแห่งอันตรายซึ่งง่ายแก่การที่จะเกิดพฤติกรรมแทรกซอนจากภายนอก ถ้าไม่มีการกระทำของจำเลยในลักษณะเช่นนั้น พฤติกรรมแทรกซอนภายนอกก็ไม่อาจเข้ามากระทำต่อผู้เสียหายได้ ทำไมจำเลยจึงไม่ควรมีผิดปัจจุบันความคิดนี้ได้เปลี่ยนไปแล้ว²

3.1.2 พฤติกรรมแทรกซอนไม่ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

เพราะการละเมิดของจำเลยได้เปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้มีการกระทำแทรกซอนจากภายนอก ถ้าไม่มีการกระทำของจำเลย ความเสียหายอันแทรกซอนตามมาจะไม่มีทางเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นได้ยากมาก เมื่อจำเลยทำให้โจทก์อยู่ในภาวะที่เป็นอันตราย จำเลยมีหน้าที่เยียวยาโจทก์หรือป้องกันมิให้มีการกระทำซ้ำเติม มิฉะนั้นจำเลยต้องรับผิดชอบเพราะการแทรกซอนนั้นสามารถสังเกตเห็นได้ขณะที่จำเลยกระทำละเมิด³

¹ คำกล่าวของลอร์ด ซัมเมอร์ในคดี Weld-Blundell v. Stephens

(1) (1920) A.C. 256 and S.S. v. The London and North Eastern Railway Co. (1927) A.C. 16.

² Williston, "Contract and the Law," : 11 - 35.

³ R. v. White, "The Law of Liability and Legal Policy,"

คดีในลักษณะเช่นนี้ ศาลในสหรัฐอเมริกาเคยตัดสินว่า จำเลยเกินเรือโดยประมาณเล็กน้อย เรือสูงเขาชนหินโสโครกทำให้ไม่สามารถควบคุมเรือได้อย่างเด็ดขาด ขณะที่อยู่ในสถานการณ์เช่นนี้กระแสน้ำไหลพัดเรือไปชนกำแพงชายฝั่งทะเลของโจทก์ได้รับความเสียหาย ความผิดของจำเลยที่ปล่อยให้เรือกลายสภาพที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นเหตุทางกฎหมายของความเสียหายที่เกิดแก่กำแพงชายฝั่งทะเล จำเลยจะอ้างว่า เหตุการณ์ทางธรรมชาติเป็นเหตุสุดวิสัยที่พัดเรือเข้าไปชนไม่ได้เพราะในสถานการณ์เช่นนั้นจำเลยสามารถคาดเห็นได้ว่าเมื่อเรืออยู่ในสภาพที่ไม่สามารถควบคุมได้ มันอาจจะถูกกระแสน้ำพัดพาไปในที่ต่าง ๆ และอาจจะกระทบทรัพย์สินของผู้อื่นจนก่อให้เกิดความเสียหายได้¹

ศาลในประเทศสวีเดนได้ตัดสินว่า การประมาณเล็กน้อยของเอเป็นเหตุให้น้ำมันรั่วออกจากถังบรรจุน้ำมันที่ท่าเรือ ซีไม่รู้ว่าน้ำมันกำลังรั่วไต่โดยไม้อีกไฟที่จุดแล้วลงในน้ำ จึงเกิดการลุกไหม้ของน้ำมันก่อให้เกิดความเสียหายมากมาย เอมีความรับผิดชอบเพื่อผลของไฟไหม้ เอไม่มีสิทธิอ้างว่าจะรับผิดชอบเพียงการรั่วของน้ำมันเท่านั้น ส่วนความเสียหายจากไฟไหม้เป็นเหตุมาจากการกระทำแทรกซ้อนของซี ฉะนั้นซีต้องรับผิดชอบในส่วนนั้น เพราะเอย่อมสามารถสังเกตเห็นได้ขณะทาน้ำมันรั่วว่า อาจจะมีพฤติกรรมแทรกซ้อนโดยบุคคลภายนอกเข้ามาทำให้น้ำมันเกิดการลุกไหม้ได้ เพราะการที่น้ำมันไหลออกไปในที่สาธารณะ เป็นบริเวณกว้างอาจจะมีบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โยนไม้ขีดลงไปโดยไม่รู้ว่าน้ำมันอยู่²

ศาลในประเทศเยอรมันได้เคยตัดสินว่า การวินิจฉัยโรคของแพทย์คนแรกโดยผิดพลาดทำให้แพทย์คนที่สองวินิจฉัยผิดพลาดตามไปด้วย แพทย์คนแรกต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่โจทก์เต็มจำนวน เพราะเขาสามารถคาดเห็นได้ว่าการกระทำผิดของเขาได้เปิดช่องให้อาจมีการวินิจฉัยโรคผิดพลาดครั้งที่สอง โดยแพทย์คนอื่นได้³

¹ *Salisbury v. Trinity House, L.R. 5 Exch 204 (1870).*

² *J.A. v. J.A.,*

³ *R.G. v. R.G., 1. 195; 3. 6. 1921.*

ในปัญหานี้สามารถสรุปได้ว่าแนวโน้มของศาลไทยยอมรับว่าพฤติกรรมแทรกซ้อนอื่นสามารถคาดเห็นได้ ไม่น่าลายความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยเช่นนั้น เพราะการกระทำของจำเลยโคเบ็คของแห่งภักย์ไว้ใ้ง่ายแก่การดูกระทำแทรกซ้อนซ้ำเติมโดยบุคคลภายนอกซึ่งสามารถคาดเห็นได้อยู่แล้ว จึงสมควรให้จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เพิ่มขึ้นแม้ว่าจะได้เกิดจากการกระทำแทรกซ้อนจากพฤติกรรมภายนอกก็ตาม

3.2 พฤติกรรมแทรกซ้อนที่ไม่สามารถคาดเห็นได้

เป็นเรื่องที่ยอมรับกันว่า เมื่อมีพฤติกรรมภายนอกอื่นไม่สามารถคาดเห็นได้แทรกซ้อนเข้ามาภายหลังจากการละเมิดของจำเลย จะเป็นการตัดความสัมพันธ์ระหว่างการละเมิดของจำเลยและความเสียหายที่เพิ่มมากขึ้นจากพฤติกรรมภายนอกซึ่งจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เพิ่มขึ้นนั้น พฤติกรรมภายนอกเหล่านี้อาจจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.2.1 เหตุสุดวิสัย (Force Majeur)

เหตุสุดวิสัย หมายถึง เหตุการณ์ใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ที จะให้ผลพิบัติก็ที ไม่มีใครจะอาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสพหรือใกล้จะคงประสพ เหตุนั้นจะโคจักการระมึกระวังตามสมควรอันพึงคาดเห็นได้จากบุคคลในฐานะเช่นนั้น เหตุสุดวิสัยเป็นเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของจำเลยหรือใครก็ตามซึ่งเขาไม่สามารถเล็งเห็นหรือป้องกันได้ การเกิดระเบิดของยางรถยนต์หรือการไม่โคซ่อมเบรค ไม่ใช่เป็นลักษณะปกติที่ระกอบ เป็นเหตุสุดวิสัยหรือเป็นสิ่งที่จำเลยไม่สามารถควบคุมได้ เพราะเหตุการณ์นี้ไม่อยู่ภายนอกการควบคุมของจำเลย การเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้นอาจจะเป็นผลให้จำเลยหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรืออาจทำให้ความรับผิดชอบของจำเลยถูกจำกัดวง เฉพาะความเสียหายอันมีเหตุที่แท้จริงมาจากการกระทำของจำเลยเท่านั้น มิอาจรวมไปถึงความเสียหายที่มีเหตุมาจากเหตุสุดวิสัยด้วย ดังจะโคอธิบายรายละเอียด

¹ Amos and Hill, An Introduction to French Law, p. 214.

บังคับต่อไป

3.2.1.1 จำเลยหลุดพ้นจากความรับผิด

ถ้าเหตุสุดวิสัยเป็นเหตุเดียว (The Sole Cause) ของความเสียหาย จำเลยก็จะหลุดพ้นความรับผิด¹ เพราะในความเป็นจริงความเสียหายมีไต่สืบเนื่องมาจากกรกระทำของจำเลย² เหตุเดียวในที่นี้มีไ้หมายควาว่าไม่มีการกระทำของจำเลย จำเลยอาจจะกระทำผิดและเหตุเดียวกัน เหตุสุดวิสัยมีอำนาจสูงสุด (Predominantly) ในการก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริง จำเลยก็จะหลุดพ้นความรับผิด³ ศาลประเทศอังกฤษได้ตัดสินว่า จำเลยมีหน้าที่รับผิดชอบคู่แต่รับผิดชอบก้ำแพงชายฝั่งทะเล โจทก์เป็นเจ้าของที่ริมชายฝั่งซึ่งไ้รับการป้องกันโดยก้ำแพงนี้ กวญเหตุที่มีกระแสน้ำไหลท่วมท้นและลมพัดอย่างแรง น้ำสูงขึ้นและทำลายก้ำแพงลง จำเลยเริ่มลงมือช่วยแต่เป็นความผิดของจำเลยที่หากงานมาไม่พอ งานซ่อมจึงทำไม่สมบูรณ์ น้ำจึงไหลทะลักเข้ามาท่วมพื้นแผ่นดินทุกแห่ง กวญเหตุนี้โจทก์จึงยื่นฟ้อง ศาลวินิจฉัยว่า เหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นเหตุมาจากทะเลซึ่งมีระดับสูงกว่าความผิดของจำเลย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น⁴

3.2.1.2 จำเลยรับผิดในขอบเขตจำกัด

เป็นกรณีที่เหตุสุดวิสัยเกิดภายหลังการกระทำละเมิดของจำเลยอันเป็นเหตุสุดวิสัยที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน จำเลยมีความรับผิดเพียงความเสียหายที่ตนเองเป็นผู้ก่อเท่านั้น จำเลยไม่ต้องขยายความรับผิดไปถึงความเสียหายที่ถูกลทำให้เพิ่มขึ้นโดยเหตุสุดวิสัย เช่น นาย ก. ตีศีรษะนาย ข. ลมลง ขณะที่นาย ข. กำลังนอนอยู่บนคันไม้ ไ้กลมลงมาตีบนาย ข. ไ้โดยบังเอิญเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย การกระทำของนาย ก.

¹ Ibid., p. 15.

² Plantol, Traité Élémentaire De Droit Civil, p. 475.

³ Jones, General Principles of the Law of Torts, p. 25.

⁴ East Suffolk v. No. 1 Catchment Board v. Kent (1941) A.C.

ไม่ดีว่าเป็นเหตุของความตาย นาย ก. เพียงแต่รับผิดเพื่อการที่นาย ข. ได้รับความเจ็บจากการถูกตีศีรษะเท่านั้น เหตุสุดวิสัยใดก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของนาย ก. กับความตายของนาย ข. การที่จำเลยขับรถโดยสารออกนอกเส้นทางอันเป็นความผิด บังเอิญพามาลงมาขณะที่ขับรถอยู่นอกเส้นทางนั้น จำเลยไม่ต้องรับผิดต่อการได้รับบาดเจ็บของผู้โดยสารบนรถควยเหตุมาจากฟ้าผ่า แต่จำเลยมีความรับผิดเพียงการ เป็นเหตุใหญ่โดยสาร เสียเวลามากขึ้นและไม่อาจถึงจุดหมายใดก็ตามกำหนด

3.2.2 การกระทำของบุคคลที่สาม (The Act of Third Party)

เป็นที่ยอมรับกันว่าการกระทำโดยอิสระของบุคคลที่สามที่เข้ามาแทรกซ้อนภายหลังการละเมิดของจำเลยไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม เป็นการตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเพิ่มขึ้นจากการกระทำของบุคคลที่สาม แต่จำเลยเพียงรับผิด เพื่อความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากการละเมิดของจำเลยที่แท้จริงเท่านั้น จำเลยประมาทเลินเล่อทำผิดตกลงบนเหตุเสียหายใ้รับบาดเจ็บ แพทย์ให้ยาสลบเกินขนาดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยเสียหายถึงแก่ความตาย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความตายอันสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมแทรกซ้อนโดยอิสระของแพทย์ แต่จำเลยเพียงรับผิดเพื่อความเสียหายจากการบาดเจ็บเท่านั้น ศาลในอังกฤษเคยตัดสินในคดีหนึ่ง ผู้ถือหุ้นใช้ให้จำเลยถือบัญชีเงินลงทุนของสำนักงาน เขาไ้มอบกระดามคำสั่งให้แก่จำเลยซึ่งส่วนหนึ่งมีข้อความหมิ่นประมาทเจ้าพนักงานสองคนของสำนักงาน จำเลยส่งกระดามแผ่นนี้ต่อไปให้ผู้ชายงานซึ่งผู้ชายงานไ้ประมาทเลินเล่อตีหัวบริเวณท้ายของที่ทำงาน ผู้จัดการมาพบเขาไ้อ่านและแจ้งแก่เจ้าพนักงานทั้งสองที่ถูกหมิ่นประมาท ต่อมาศาลวินิจฉัยให้ผู้ชายชกใช้คานใหม่ทดแทนให้แก่เจ้าพนักงานทั้งสองคน ผู้บริหารจึงมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยอีกชั้นหนึ่ง ศาลวินิจฉัยว่า ผู้บริหารมีสิทธิไ้รับแต่เพียง "ค่าเสียหายในนาม" (Nominal Damages) เขาไม่สามารถไ้รับค่าเสียหายอย่างเต็มที่ตามที่ไ้จ่ายฐานหมิ่นประมาทในคดีก่อน เพราะการกระทำของผู้จัดการ เป็นเหตุแทรกซ้อน

(Novus Actus Interveniens) ซึ่งทำลายความสัมพันธ์ระหว่างความประมาท
เลินเล่อของผู้ร่วมงานและความเสียหายที่เกิดแก่ผู้ทรมาน การกระทำของผู้จัดการ
เป็นการกระทำที่เกิดจากการตัดสินใจโดยอิสระไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลย
และเขาไม่ควรรับผิดชอบในการกระทำนั้น

3.2.3 ความผิดของผู้เสียหาย (Contributory Negligence)

ในบางครั้ง เหตุของความเสียหายที่แท้จริงนอกจากมีเหตุมาจากการกระทำ
ของจำเลยแล้ว บังอาจมีเหตุมาจากความผิดของผู้เสียหายเองด้วย ลักษณะความผิด
ของผู้เสียหายอาจจะกระทำลงไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ได้หรือแม้กระทั่ง
ผู้เสียหายได้มีการกระทำที่เบียดโอกาสให้ตัวเองได้รับอันตรายโดยที่เขาสามารถหลีกเลี่ยง
ได้หรือไม่ หรือโดยที่เขาไม่รู้ว่าเขากำลังทำอะไรถือว่าเป็นความผิดของผู้เสียหายด้วย
มันไม่สำคัญที่การกระทำของผู้เสียหายจะนำค่าหนีหรือไม่ ด้วยเหตุนี้การกระทำของ
เด็กที่ยัง เล็กเกินไปที่จะมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมหรือการกระทำของคนบ้า หรือ
การกระทำของคนที่มีจิตใจอ่อนแอ อาจจะเป็นเหตุหนึ่งที่ตั้งผลกระทบบต่อความเสียหาย
โดยตรง³ เมื่อความเสียหายสืบเนื่องมาจากความผิดของจำเลยและของผู้เสียหาย
ความรับผิดชอบของจำเลยต่อความเสียหายจะอยู่ในลักษณะใด แต่เดิมหลักกฎหมาย
คอมมอนลอว์ของอังกฤษปฏิเสธที่จะเย็บวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่มีส่วนร่วม
ในความประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น โดยถือหลักโอกาสสุดท้าย
(The Last Opportunity Rule) หรืออาจเรียกว่า Stalemate Rule ทั้ง
ปรากฏในคดี โจทก์ขี่ม้ามาตามถนน แล้วมาชนเสาซึ่งจำเลยวางขวางถนนไว้โดย
ประมาทเลินเล่อ เมื่อโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเพื่อละเมิดจากจำเลย ศาลวินิจฉัย
ว่า โจทก์เองก็มีส่วนร่วมในการประมาทเลินเล่อด้วย ถ้าหากโจทก์ได้ใช้ความระมัด
ระวังตามสมควรแล้ว โจทก์ก็จะไม่ต้องประสบอุบัติเหตุ ในกรณีเช่นนี้โจทก์ก็ คือ จำเลย

1 W. L. R. 1011, 113 L. S. J. 289 (1929) A.C. 713, (1929) All E.R. Rep 32.
2 FRANK I., Texte Élémentaire De Droit Civil, p. 476.
3 ALLEN, Legal History, An Introduction to French Law, pp.215-216.

ก็ที่ไม่อาจจะเรียกร้องค่าเสียหายจากอีกฝ่ายหนึ่งได้¹ ต่อมาโคมีคดีตามแนวบรรทัดฐานนี้เรื่อยมา การตัดสินเช่นนี้เป็นความผิดพลาดทางประวัติศาสตร์² โคก้อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อคู่กรณีมาก โดยเฉพาะกรณีที่ระดับของความผิดของโจทก์มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กลับไม่ได้รับการเยียวยาจากกฎหมายเลย ในที่สุดรัฐสภาของอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติชื่อว่า The Law Reform Contributory Negligence Act (1945) โดยยกเลิกแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาทั้งกล่าว และโควางหลักว่า ในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งอันก่อให้เกิดความเสียหาย ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะพึงได้รับจะมีมากน้อยเพียงใด ศาลจะต้องคำนึงถึงว่า ความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเพราะผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายเพียงใดด้วย³ ในกฎหมายภาคพื้นยุโรปก็เช่นกันโคกำหนดความรับผิดชอบของคู่กรณีตามสัดส่วนของความผิดที่โคกระทำลงในกรณีที่ความเสียหายมีเหตุมาจากการกระทำของจำเลยและโจทก์⁴ แต่ในบางครั้งถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายทั้งหมดเกิดมาจากโจทก์แต่เพียงฝ่ายเดียว จำเลยก็จะหลุดพ้นจากความรับผิด⁵ ซึ่งเป็นปัญหาของการพิสูจน์เหตุในความเป็นจริง (Case in Fact) โดยอาจจะมีการพบว่าเหตุจากการกระทำของโจทก์มีระดับของเหตุสูงกว่าการกระทำของจำเลย⁶ ทั้งนี้ศาลในอังกฤษเคยวินิจฉัยว่า ผู้ตายโคตกมาจากหอสูงซึ่งจำเลยโคใช้ให้ขึ้นไปก่อสร้าง ถ้าเขาโคใช้เข็มขัดนิรภัย เขาก็อาจจะไม่ตกลงมา ในวันที่เกิดเหตุไม่ปรากฏว่าเขาสวมเข็มขัดนิรภัย ซึ่งเป็นความผิดของจำเลยที่ไม่จักหามาให้ แต่ปรากฏจากการนำสืบพบว่า ผู้ตายเป็นช่างผู้ชำนาญ ถึงแม้ว่ามีเข็มขัดนิรภัย เขาก็อาจไม่ใช้มันก็ได้ ศาลวินิจฉัยว่า ตามหลักฐาน

¹ Butterfield v. Fovrester (1809) 11 East 60.

² Ryan, An Introduction to the Civil Law, p. 119.

³ ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, คำบรรยายกฎหมายเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายของประเทศแองโกลแซกซอน (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 137.

⁴ Pothier, Éléments de Droit Civil, p. 476.

⁵ A. Introduction to French Law, p. 215.

⁶ Principles of the Law of Torts, p. 26.

เช่นนี้ เหตุของความเสียหายไม่ใช่ความผิดของจำเลยที่ละเว้นการรักษาเข้มข้มวินัย เพราะถึงแม้เขาได้รักษามา ผู้ตายอาจจะไม่สามเ็นมันก็ได้ ผู้ตายจึงเป็นผู้ผิดเองในกรณีนี้

3.3 บทสรุป

ขอบเขตของความรับผิดของจำเลยอาจจะถูกจำกัดลงหรืออาจจะหลุดพ้นจากความรับผิดโดยสิ้นเชิงถ้ามีพฤติกรรมการกระทำที่สาม หรือความผิดของผู้เสียหายเอง แต่การแทรกซ้อนจะไม่มีผลต่อการจำกัดขอบเขตความรับผิดของจำเลยถ้าปรากฏว่าเป็นพฤติกรรมการกระทำที่สามสามารถคาดเห็นในขณะกระทำละเมิดได้ว่าอาจจะมีการแทรกซ้อนต่อมาภายหลังการกระทำละเมิด ในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมการกระทำที่สามที่ไม่อาจคาดเห็นได้เท่านั้นที่จะเข้ามามีบทบาทในการจำกัดความรับผิดของจำเลย ในกรณีที่เป็นการละเมิดโดยผู้เสียหาย จำเลยไม่ต้องรับผิดชดเชยความเสียหายที่เพิ่มขึ้นเพราะเหตุผู้เสียหาย และถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เหตุผู้เสียหายมีอำนาจสูงสุดในการก่อให้เกิดความเสียหาย จำเลยก็จะหลุดพ้นความรับผิด ส่วนการกระทำที่สามโดยบุคคลที่สาม จำเลยไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เพิ่มขึ้นอันมีเหตุมาจากบุคคลที่สาม ประการสุดท้ายเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง จำเลยก็จะรับผิดตามส่วนที่ตนเป็นผู้ก่อความเสียหายเท่านั้น และถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายทั้งหมดสืบเนื่องมาจากการกระทำของโจทก์เท่านั้น จำเลยก็จะหลุดพ้นจากความรับผิด

4. ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุในความเป็นจริงกับการกำหนดขอบเขตความรับผิด

ในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงที่ว่าเหตุในความเป็นจริง (Cause in Fact) และบทที่ว่าด้วยการจำกัดขอบเขตความรับผิด (Legal Cause or Remoteness of Damage) การพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในแนวความคิดของนักกฎหมายภาคพื้นยุโรปมีแนวโน้มแนวความคิดแบ่งเป็นสองชั้นตอนเช่นนี้ การวางแนวคิดในวิทยานิติพนธ์ฉบับนี้ถือตามแนวคิดของนักกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ในระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป

นั่นเราจะใช้ทฤษฎีที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวในการพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นเหตุของความเสียหาย และกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของทฤษฎีที่ใช้กันในภาคพื้นยุโรปส่วนมากคือ ทฤษฎีเงื่อนไข (Causation Theory) และทฤษฎีเหตุถึงขนาด (Adequacy Theory) แต่อาพิจารย์นาโทก็จะพบว่า ในสองทฤษฎีนี้จะมีแนวคิดครบตามที่นักกฎหมายคอมมอนลอว์คิกคือ โดยสาระสำคัญของทฤษฎีเงื่อนไขจะประกอบไปด้วย เหตุจำเป็นและทฤษฎีผลโดยตรง (Causal Singularity and Direct Consequence Theory) แต่ความคิดในเรื่อง Causal Singularity นั้นแตกต่างจากทฤษฎีอื่น ๆ เพราะทฤษฎีเงื่อนไขถือว่าเงื่อนไขทุกอันมีความเท่าเทียมกันในการก่อให้เกิดความเสียหาย จากความคิดนี้จึงสามารถแก้ปัญหาของ BUT FOR CAUSE ในระบบคอมมอนลอว์ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาของการกระทำอิสระพร้อมกันที่มีพลังเพียงพอในตัวเอง (Simultaneous Independent Sufficient Cause) ส่วนทฤษฎีเหตุถึงขนาด (Adequacy Theory) จะประกอบไปด้วยเหตุจำเป็นและทฤษฎีเล็งเห็นผล¹ (Causal Singularity and Foreseeability Theory) แต่ขอให้สังเกตว่า จำเลยต้องรับผิดชอบในผลปกติที่เกิดขึ้นซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นที่วิญญูชนจะคาดเห็นได้หรือไม่² อันเป็นจุดที่แตกต่างออกไปบ้างจากแนวความคิดที่แท้จริงของทฤษฎีเล็งเห็นผลของนักกฎหมายฝ่ายคอมมอนลอว์

เหตุผลที่ผู้เขียนวางแนวคิดตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เพราะมีความชัดเจนในการจำแนกปัญหาออกเป็นสองส่วน ทำให้สะดวกในการคิดแก้ปัญหา เพราะสิ่งที่สำคัญที่สุดในเรื่องนี้คือปัญหาในส่วนแรก การค้นหาว่าตอบว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุในความเป็นจริงของความเสียหาย (Cause in Fact) หรือไม่ เราไม่อาจใช้ชีวิตพิสูจน์อย่างหนาบ ๆ เพราะอาจจะพบข้อผิดพลาดได้ง่าย การตัดสินใจผิดพลาดลงโทษจำเลยไปแม้ที่แท้จริง เขามีได้เป็นเหตุของความเสียหายจะเป็นภัยอย่างมหันต์ต่อระบบกฎหมาย คอสังคม และต่อความเชื่อของราษฎรต่อกฎหมาย ฉะนั้นการค้นหาเหตุในความเป็นจริงต้องทำอย่างพิถีพิถันที่เกี่ยว การแยกส่วนนี้ออกมาพิจารณาต่างหากจะลดความผิดพลาดลงได้มากที่สุดที่เกี่ยว ความคิดในส่วนที่สองเป็นการกำหนดขอบเขตของความรับผิดในส่วนนี้

¹ A. J. A. ... Law, p. 113.

² C. ... Law, p. 114.

มิใช่ เป็นปัญหาของข้อเท็จจริงบริสุทธิ์เหมือนปัญหาของเหตุในความเป็นจริง แต่เป็นปัญหาของข้อเท็จจริงประกอบควมนโยบายทางกฎหมาย คือจากการพิสูจน์ในชั้นแรก เราสามารถรู้ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นใครมีเหตุมาจากจำเลย มีปัญหาว่าจะให้จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมดหรือไม่ ถ้าพิจารณาอย่างผิวเผินก็คงจะตอบว่าใช่ ทุกคนคงเห็นด้วยกับหลักที่ว่า "ผู้ใดใคร่เริ่มก่ออะไรขึ้น ผู้นั้นต้องรับผิดชอบต่อผลที่ตามมา" ความคิดนี้เป็นความคึกคักเกมแคบเขียนคดีความมั่นคงจนล้าสมัยแล้ว เพราะเป็นไปได้ที่จะให้มีการรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดในทุกกรณี บังมีความเชื่อในทางทฤษฎีว่าความเสียหายจะสืบเนื่องต่อไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด และในความเป็นจริงการปรากฏขึ้นของความเสียหายนั้นมิใช่มีเหตุมาจากจำเลยเพียงฝ่ายเดียว แต่มีเหตุจากมาประสานกันอย่างพอดีเป็นชุดของเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดผลขึ้นมา ในหมู่ชุดของเงื่อนไขอาจจะเป็นการกระทำของบุคคลภายนอกผู้บริสุทธิ์ เหตุการณ์ทางธรรมชาติหรืออาจจะ เป็นเหตุที่มาจากตัวผู้เสียหายเองซึ่งอาจจะก่อความเสียหายโดยตรงไม่ว่าโดยจงใจหรือโดยประมาท หรือบางทีผู้เสียหายมีความอ่อนแออยู่ก่อนแล้ว ฉะนั้นการจะให้จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายทั้งหมดในทุกกรณีจึงเป็นความคิดที่ล้าสมัยแล้ว การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของจำเลยขึ้นอยู่กับนโยบายทางกฎหมาย (Legal Policy) ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของละเมิดคือ วัตถุประสงค์ในการลงโทษ (Punishment) วัตถุประสงค์ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation) และวัตถุประสงค์ในการปรามการกระทำผิด (Deterrence) ฉะนั้นจึงได้กำหนดประเภทของละเมิดกับทฤษฎีกำหนดขอบเขตของความรับผิดชอบแตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้ว่า

การละเมิดโดยจงใจจะกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบโดยทฤษฎีผลโดยตรง เพราะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้ที่มิจงใจไปละเมิดผู้อื่นจะต้องรับผิดชอบในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าปกติ แม้ความเสียหายเป็นผลที่ไม่อาจคาดเห็นได้ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพราะผู้เสียหายในคดีละเมิดโดยจงใจมักจะเสียหายมาก และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการปรามผู้กระทำผิดมิให้

คึกคักมากกระทำผิดอีกเนื่องจากได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงแล้ว การละเมิดโดยประมาท จะกำหนดขอบเขตความรับผิดโดยทฤษฎีเล็งเห็นผลซึ่งความรุนแรงในการลงโทษน้อยลง เป็นการสมมูลกับการกระทำของผู้ละเมิด แต่อาจจะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนอย่างเต็มที่นัก โดยเฉพาะถ้าเกิดความเสียหายอันผิดปกติที่ไม่มีใครอาจคาดเห็นได้ ส่วนวัตถุประสงค์ในการปรามผู้กระทำผิดก็ใกล้ชิดส่วนกับการข่มขู่ให้คนที่ประมาทกลับมากกระทำผิดอีก ความรับผิดอย่างเคร่งครัดใช้กับทฤษฎีผลโดยตรงซึ่งแท้ที่จริงไม่คงตามวัตถุประสงค์ของการปรามมิให้กระทำผิดอีกและวัตถุประสงค์ในแง่ของการลงโทษเพราะผู้ละเมิดมิใช่กระทำผิด (Fault) ที่ควรจะถูกลงโทษหรือถูกปรามมิให้กระทำผิดอีก แต่กรณีนี้เป็นนโยบายทางกฎหมายที่จะคุ้มครองความมั่นคงทางสังคม ขอให้สังเกตว่าบางครั้งเราไม่อาจใช้กฎหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดทุกประการได้ เพราะสถานการณ์บางอย่างที่ไม่สามารถที่จะทำเช่นนั้นได้ โดยเฉพาะลักษณะของการกระทำละเมิดมีอยู่หลายประเภท เมื่อไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่น ความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) จึงต้องเน้นให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพื่อเป็นการชดเชยกับการชดเชยวัตถุประสงค์ข้ออื่น

การกำหนดขอบเขตความรับผิดโดยถือตามนโยบายทางกฎหมายจะสามารถบ่งชี้ทฤษฎีและเป็นการใช้กฎหมายที่บรรลุถึงความสงบสุขของราษฎรได้ที่ดีที่สุด การใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวแบบของยุโรปบางครั้งไม่อาจบ่งชี้ในทันทีกับนโยบายทางกฎหมายละเมิดได้ ซึ่งเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมและเป็นการทำลายความมั่นคงของสังคม เช่น คดีเสียงดังจากเครื่องบินเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพของสุนัขที่ฟาร์มสุนัขจึงจอกเงิน (a claim for pain) ศาลเยอรมันตัดสินว่า เสียงจากเครื่องบินมิใช่เหตุถึงขนาดของความเสียหาย (An Adequate Cause of Damage) เพราะว่าเสียงในลักษณะเช่นนั้นมิใช่อยู่ภายใต้เงื่อนไขปกติของชีวิต (Normal Condition of Life) อันเป็นเหตุของฉันทิของเสียหายนี้ คดีเช่นนี้ถ้าใช้วิถีคิดแบบคอมมอนลอว์ ก็จะเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายมากกว่า จะเห็นว่าการค้นหาเหตุในความเป็นจริงโดยทฤษฎี FOR CAUSE หรือ CAUSE IN FACT จะพบว่าเสียงของเครื่องบินเป็นเหตุในความเป็นจริงของความเสียหาย ขั้นที่สองเป็นการกำหนดขอบเขตของความรับผิด

โดยใช้นโยบายทางกฎหมายเข้ามาช่วย จะเห็นว่าจำเลยต้องรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) ต้องใช้ทฤษฎีผลโดยตรง ความตายของลูกสุนัขเป็นผลโดยตรงจากเสียงของเครื่องบิน จำเลยต้องรับผิดชอบ ข้อสรุปเช่นนี้ย่อมให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายได้ และมองในทางตรงกันข้าม จำเลยก็ครอบครองวัตถุที่เกินกว่าเครื่องกำลังจักรกลเป็นความเจริญทางวิทยาศาสตร์ที่จะให้ประโยชน์ในการประกอบธุรกิจของจำเลย จำเลยควรจะแบ่งปันกำไรบางส่วนจากจำนวนมหาศาลคืนให้กับผู้เสียหายที่ราษฎรได้รับบ้าง

กล่าวโดยสรุปการพิสูจน์ความคิดและขอบเขตของความรับผิดของจำเลยจะคงพิจารณาเป็นสองขั้นตอนคือว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุในความเป็นจริงของความเสียหายหรือไม่ ถ้าคำตอบออกมาในทางปฏิเสธก็ปล่อยจำเลยไปไต่พันที่ แต่ถ้าคำตอบออกมาในทางยืนยัน ก็คงพิจารณาดังทฤษฎีกำหนดขอบเขตของความรับผิดซึ่งเป็นเรื่องของนโยบายทางกฎหมายที่จะให้จำเลยต้องรับผิดชอบในขอบเขตเช่นไร

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะขอบเขตของความรับผิด

การกำหนดขอบเขตความรับผิดของจำเลยซึ่งผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุในความเป็นจริงของความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาของนโยบายทางกฎหมาย เราไม่อาจใช้ทฤษฎีเพียงหนึ่งสำหรับการละเมิดใดทุกประเภท ในที่นี้จะขอเสนอทฤษฎีกำหนดขอบเขตความรับผิดดังนี้คือ ทฤษฎีผลโดยตรง ไข่กับการละเมิดโดยจงใจ และความรับผิดอย่างเคร่งครัด ทฤษฎีเล็งเห็นผลไข่กับการละเมิดโดยประมาท ส่วนความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้กระทำโดยตรง จึงไม่อาจกำหนดทฤษฎีที่แน่นอนไว้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะสามารถรู้จักถึงขอบเขตของความรับผิดจะคงพิจารณากฎอีกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการละเมิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้นถูกตัดขาด เพราะมีพฤติกรรมภายนอกเข้ามาแทรกซ้อนหรือไม่ ถ้าภายหลังจากการละเมิดนั้นมีพฤติกรรมภายนอกแทรกซ้อนอันเป็นพฤติกรรมที่สามารถคาดเห็นได้ขณะกระทำละเมิด ก็ไม่ถือว่าเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล จำเลยต้องรับผิดเพื่อความเสียหายทั้งหมด แม้เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นจากการปฏิบัติการ

ของพฤติกรรมภายนอกก็ตาม แต่ถ้าเป็นพฤติกรรมภายนอกเข้ามาแทรกซ้อนโดยไม่อาจ
 คาดเห็นได้ในขณะกระทำละเมิดถือว่าเป็นการตีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
 จำเลยไม่ยอมรับนิยมนอบเพื่อความเสียหายที่เพิ่มขึ้นจากพฤติกรรมภายนอกเข้ามาแทรก
 ซ้อน แต่จำเลยยังคงเพียงรับนิยมนอบเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย
 โดยแต่เท่านั้น แต่อาจปรากฏว่า ความเสียหายทั้งหมดเกิดจากพฤติกรรมภายนอกเพียง
 เหตุเดียวหรือเหตุที่มีอำนาจครอบงำสูงสุด จำเลยก็จะหลุดพ้นความรับผิด ในประการ
 สุกทหาย การที่จะพิสูจน์ความรับผิดของจำเลยต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ใจทงนั้นต้อง
 พิจารณาเป็นสองชั้นคือ หาเหตุในความเป็นจริงว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุของ
 ความเสียหายหรือไม่ซึ่งเป็นปัญหาของข้อเท็จจริงบริสุทธิ์ ถ้าคำตอบออกมาในทางยืนยัน
 ก็จะกำหนดความรับผิดของจำเลยต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งในชั้นนี้เป็นปัญหานโยบาย
 ทางกฎหมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย